

PIK LVI, Ч. 1

СІЧЕНЬ — 1999 — JANUARY

№ 1, VOL. LVI

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

PIK LVI   СІЧЕНЬ   Ч. 1

Виходить раз у місяць
видає

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ
Неприбуткова організація

Засновник Українського Музею в Нью-Йорку

Головний редактор — **Ірена Чабан**
Редактор англomовної частини — **Тамара Стадниченко**

Редакційна колегія:

Анна Кравчук — Голова Союзу Українок Америки
Марта Богачевська-Хом'як
Любов Волинець
Анна-Галія Горбач
Іванна Рожанковська
Ярослава Рубель — член Екзекутиви СУА
для справ преси

Адреса редакції: 108 Second Avenue
New York, NY 10003
Тел.: (212) 674-5508   Факс: (212) 254-2672
Адміністратор-бухгалтер **М. Орися Яцусь**
Тел/Факс: (732) 441-9377

Річна передплата в США
Для членів СУА ..... \$ 25.00
Для інших передплатників ..... \$ 30.00
Поодиноке число ..... \$ 3.00
В країнах поза межами США ..... US \$ 40.00

ЗМІСТ

Грамота	1
Ігор Калинець. Новорічна листівка	2
Софія Боньковська. Гуцульські з'гарди	2
Марія Свенціцька. Іларіон Свенціцький	7
Ольга Яворська. Крути	10
Марта Богачевська-Хом'як. Літня жіноча школа у Форосі	11
Ольга Тритяк. Про успіхи міжнародного конкурсу СУА "Природа і ми"	13
Вісті з централі	16
Our Life	
Walter Zalisko, Patricia Kotyk-Zalisko. Ukrainian Policing and Trafficking of Women	17
Helene Turkewicz-Sanko. Ukrainians beyond their Borders: Hryhorij Orlyk in France	20
Лукія Гриців. Наше харчування	25
Дописи округ і відділів	26
Посмертні згадки	28
Пожертви	29
Нашим дітям	34
Посмертні згадки	36

Ілюстрації Дарії Наумко.
Illustrations by Daria Naumko.

*На обкладинці святкова картка артиста Сета Бароянца ви-
дана Пластовим видавництвом "Молоде Життя".*
On the cover. Drawing by Set Baroyan.

OUR LIFE

VOL. LVI   JANUARY   № 1

Published by
UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.
Non-profit organization
Founders of The Ukrainian Museum in New York, N.Y.

Editor-in-Chief — **Irena Chaban**
English Editor — **Tamara Stadnychenko**

Contributing Editors:

Anna Krawczuk — UNWLA Inc. President
Martha Bohachevsky Chomlak
Anna-Hallia Horbach
Iwanna Rozankowskyj
Jaroslawa Rubel — UNWLA Inc. Press Chair
Lubow Wolynets

Editorial Office: 108 Second Avenue
New York, NY 10003
Tel.: (212) 674-5508   Fax: (212) 254-2672
Business administrator: **M. O. Jacus**
Tel/Fax: (732) 441-9377

Annual subscription in the USA for UNWLA members .. \$ 25.00
Annual subscription in the USA for other subscribers ... \$ 30.00.
Annual subscription in countries other
than USA ..... \$40.00 US currency.
Single copy \$3.00

*Просимо всіх дописувачів посилати до редакції тільки оригінали дописів,
статтей. Згідно з журналістичною практикою, не подається копій, що були
поміщені чи переспані до інших видань.*

*Незамовлених матеріялів редакція не повертає, а також не веде листування
з приводу невикористаних матеріялів.*

*Редакція застерігає за собою право скорочувати прислані матеріяли і ви-
правляти мову. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди
відповідають поглядам редакції.*

*Передруки і переклади матеріялів з "Нашого Життя" дозволені за поданням
джерела.*

*На адресі, поміщеній на журналі, є зазначено, доки заплачена передплата.
Усі редакційні матеріяли просимо пересилати на адресу редакції, з поміткою
"редакторові".*

*Кошти вироблення кліш покривають дописувачі.
Дописи просимо писати виразно, через два інтервали, зокрема чітко імена і
прізвища поданих осіб.*

Редакція приймає за домовленням, тел.: 1-212-674-5508.

"OUR LIFE" (USPS 414-660) is published monthly (except August) by Ukrainian National
Women's League of America, Inc., 108 Second Avenue, New York, NY. 10003
ISSN 0740-0225

Periodicals Postage Paid at New York, NY and at additional mailing offices.
(USPS 414-660)

Postmaster: send address changes to

"OUR LIFE", 108 Second Ave., New York, NY 10003

© Copyright 1998 Ukrainian National Women's League of America, Inc.

Printed by Computoprint Corp., 35 Harding Ave., Clifton, NJ 07011
Tel.: (973) 772-2166 Fax: (973) 772-1963 e-mail: computopr@aol.com

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ

нагороджує
медалею св. Володимира Великого

ЧЛЕНОК СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ
за їхню безкорисливу працю

та провід
СТИПЕНДІЙНОЇ АКЦІЇ СУА
ЗАСНОВАНОЇ В 1967 Р.

За 30-літню безперервну та фінансову допомогу українським
учням та студентам у країнах Південної Америки,
Європи та в Україні.

Голова СУА та кол. реф. Стипендій СУА,

Анна Кравчук

Ініціаторка Стипендійної Акції та реф. СО СУА,

Марія Химинець

Засновник Стипендійної Акції СУА

Заступниця Голови СУА та кол. реф. СО СУА, + д-р Теодозія Савицька

Член Стипендійної Акції (до Польщі)

Софія Андрушків

Член Стипендійної Акції (до Польщі)

+ Віра Мицьо

Референтка Стипендій СУА

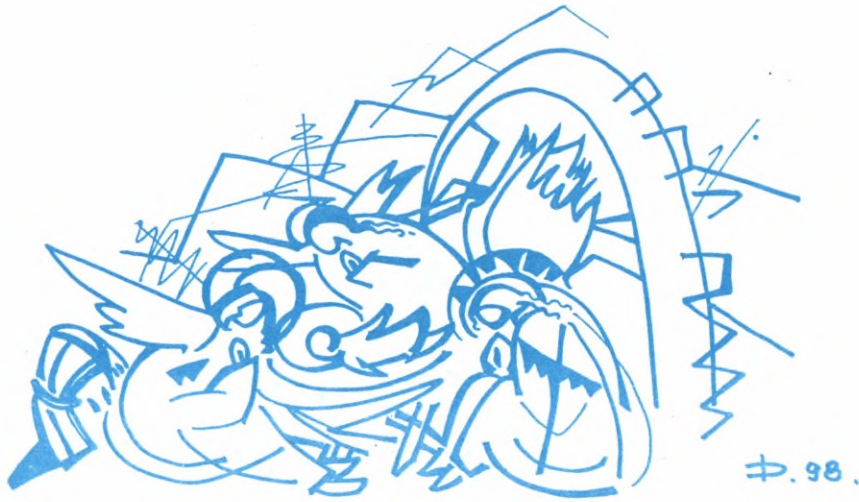
Люба Більовицук

Президент

Генеральний Секретар

5 грудня, 1998 р.
Торонто, Канада

Вітаємо з Різдвом Христовим та Новим Роком усе наше громадянство!
Нехай у Новому Році Господь Бог благословить незалежну Україну!

НОВОРІЧНА ЛИСТІВКА

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де наша дівонька.
Де вона вечорить,
сходять ярі зорі
з місяцем-обкраєм
там, де вечеряє.

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де наша дівонька
засвітила свічку,
на цілу світличку,
світляна, пречиста
свіччина вітчизна.

Щедрик, щедрик, щедрівонька
там, де Українонька
краєм неозорим:
на дні — дніпрозорі,
обкрай — місяченько,
білозор Шевченко.

Ігор Калинець

СОФІЯ БОНЬКОВСЬКА

ГУЦУЛЬСЬКІ ЗГАРДИ

(ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЗГАРД ХРЕСТИКОВИХ)

Хрестикові згарди є одними з найдавніших жіночих нагрудних гуцульських прикрас. У тектонічному відношенні — це складна композиційна система, яка об'єднує один або кілька ритмічно-пластичних рядів різнотипних хрестиків, нанизаних на "ретізки", ремінець тощо, розміщених між собою на віддалі "переліжок" і з'єднаних "чепрагами". Композиційним центром часто виступає більший за розмірами хрест, що об'єднує всі інші, іноді щораз менші хрестики.

Згарди хрестикові, як і нагрудні гуцульські хрести, є однією з найменш досліджених типологічних груп гуцульського мосяжництва. Надзвичайно скупи, інформативного характеру дані про них, які зустрічаються у працях дослідників кінця XVIII початку XX ст.¹ дають можливість ствер-

джувати лише факт їх побутування серед гуцулок, а також місце в ансамблі жіночого "прилюдного убранє" (святкового одягу), однак ні в одному, із відомих нам, писемних джерел не знаходимо ніяких відомостей про оберегове значення, а тим більше семантичне трактування цих жіночих прикрас.

В силу об'єктивних причин хрестикові згарди, як і нагрудні хрести, не стали предметом художньо-семантичного аналізу відомої дослідниці

¹Hauquet V. Neuste physikalish-politische Reisen. — Nurnberg, 1978. — Т. 3; Wahylewič J. Huculowe obywatelė wychodnego pogōri Karpatskėgo (Časopis českeho museum. — Praga, — Т. 12, 1838-1839; Pol W.

Rzut oka na północne stoki Karpat. — Kraków, 1857; Witwicki S. O. Huculach. Rys historyczny. — Lwów, 1863; Falkiewicz K. Przewodnik informacyjny po wystawie etnograficznej, urządzanej w Tarnopolu. — Tarnopol, 1877; Waigel L. O. Huculach. Zarys etnograficzne. — Krakow, 1887; Вербіцький Л. Вироби металеві гуцулів //Взори промислу домашнього. — Львів, 1882. — С. 4, табл. 1; Шухевич В. Гуцульська ноша. Гуцульщина //Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1899. — Т. 2. — С. 123, 125, 130.

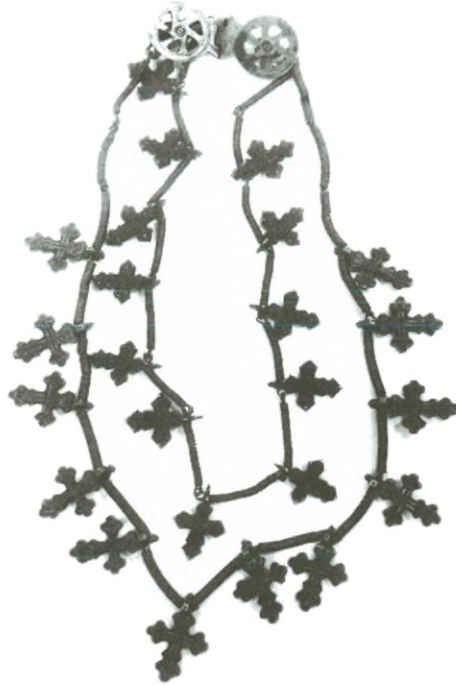
гуцульського мосяжництва — Любові Сухой.²

Вперше на семантику окремих мосяжних виробів та їх орнаментів звернув увагу, досліджуючи “процес асиміляції солярної емблеми і знака хреста...” на гуцульських зґардах, відомий мистецтвознавець П. Жолтовський. “На зґардах..., — зазначає вчений — ... можна крок за кроком простежити, що спочатку до дисковидної пластини добавляється чотири хрестовидно розміщені кружки, далі ці додатки ускладнюються і збагачуються у своїх формах. Згодом хрести втрачають свою рівнораменність: одно з ramen стає довшим і хрест набирає вже специфічної християнської культової форми...”³. Із сказаного вченим, можна зробити висновок, що один із типів хрестикових зґард розвинувся на основі металевих розетоподібних (дисковидних) жіночих нагрудних прикрас, які в окремих місцевостях ще називали “гардами”, “сороківцями”^{*} або “шелестами”^{***}. Так, польський дослідник Л. Вайгель який протягом кількох років вивчав життя і побут карпатських верховинців в околицях с. Жаб’є (зарах Верховина) занотовує: “Багатші гуцулки носять гарди (“gar-du”), що складаються “з двох, трьох рядів “swapsygień”, талярів або інших срібних монет”.⁴ С. Вітвіцький також у своєму історичному нарисі зазначає, що “маєтні гуцулки” поверх скляного намиста (“пацьорок”) носять зґарди із сороківців (“sorkuwców”).⁵

Поступово дослідники серед різноманітності гуцульських жіночих нагрудних прикрас: “лискавок”^{****}, “венетійських” коралів, “писаних пацьорок”^{*****}, “клокочок”^{*****} тощо, в тому числі і металевих гард, виділяють зґарди хрестикові. Так Л. Вербицький, описуючи багату, святково одягнену гуцулку, серед її нагрудних прикрас підкреслює: “Дальше видно нашійники з ланцюжків, на яких висять хрести менші, зґарди з хрестиків, або зґарда хрестикова...”⁶

Отже, як засвідчують джерела, вже у кінці XIX- поч. XX ст. під назвою “зґарда” повністю розуміють жіночі нагрудні прикраси із “мосяжних хрестиків наборсаних на шнур, ремінець або ретізки з переліжками”⁷.

Зараз поки що важко однозначно стверджувати час розповсюдження хрестикових жіно-

Зґарда із хрестиків з трилисним завершенням сторін. XIX-пол. XX ст. Латунь (мосяж), лиття, гравірування.
Ornamental neckware.

чих нагрудних прикрас на Гуцульщині. Постійне пограбування місцевого населення під час завоєвницьких розбоїв та зневажливе ставлення до національних традицій з боку окупаційних держав, зумовило відсутність систематизованих колекцій мосяжних виробів, в тому числі і зґард хрестикових у територіальному, а тим більше, хронологічному відношенні.

Разом з тим, до нашого часу, наприклад, так і до кінця не встановлено етимології їх назви. Слово “зґарда”, на відміну від багатьох термінів гуцульського мосяжництва відсутнє у словнику давньоруської мови.⁸ У словнику староукраїнської мови XIV-XV ст. знаходимо слово “гардоу”, — від молдавського “гард” — загата.⁹ В етимологічному словникові слово “гард” пояснюється як запозичення від молдавської, болгарської або румунської і означає “загату у водоймі для ловіння риби”.¹⁰ У свою чергу молдавське слово “гард” український лінгвіст Д. Дзензелівський виводить із дакомезійської або слов’янських мов. Тут же вперше знаходимо тлумачення “гарди”, як прикраси, чи оздобу у вигляді намиста з монет, яке за твердженням укладачів словника утворилося від

² Суха Л. Художні металеві вироби українців Східних Карпат. — К., 1959.

³ Жолтовський П. М. Орнаментація народних металевих виробів Гуцульщини // Народня творчість та етнографія. — 1958. — Кн. 2. — С. 81.

⁴ Wajgel L. O Huculach. — Kraków, 1887. — S. 35.

⁵ Witwicki S. O Huculach. Rys historyczny. — Lwów, 1863. — S. 88.

⁶ Вербицький Л. Вироби металеві гуцулів. — С. 4.

⁷ Шухевич В. Домашній промисел // Гуцульщина. — Т. 2. — С. 130.

⁸ Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка в III томах. — М., 1985.

⁹ Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. — К., 1977. — С. 238.

¹⁰ Етимологічний словник української мови. — К., 1982. — Т. 1. — С. 473.

французького "garde" — (ефес — кругла бляха на руків'ї шпаги) і пов'язане з дієсловом "garder — зберігати".¹¹ Дослідник гуцульських гідронімів Ю. Карпенко також схильний вважати, що слово "згарда" може бути похідним від слова "городити", "огороджувати", що рівноцінно "оберігати". Якщо ж взяти до уваги, що у давнину прикраси, особливо нагрудні, виконували роль оберегів (від "злого ока", тощо) тоді припущення вченого є дуже близьке до первісного призначення цього типу гуцульських прикрас. Тим більше, що саме про гарди ("gardy") йдеться у ранніх історіографічних джерелах. Очевидно місцева назва "згарда" є трансформованою (через фр.- польське) від "гарда", як така, що відповідає змістові первісної захисної функції даного типу нагрудних прикрас. Тому, на нашу думку, процес "асиміляції солярної емблеми" (хреста у колі) і знака хреста (християнську символіку)... "слід розглядати лише як один із етапів у творенні з'гард".

У цьому зв'язку, слід гадати, що формування з'гард, пройшло довготривалий шлях розвитку, започаткований язичницькою традицією оберегів у вигляді різноманітних, у тому числі і нагрудних амулетів, наділених благодатною силою заступництва. Очевидно, насіння плодів, різноманітних жіночих фігурок, сокирок, тощо, кожне з яких виконувало певну берегову функцію, спричинилося до витворення складнішого типу оберегів — намиста у вигляді однієї або кількох рядів (низок) насіння плодів — "клокідок",

Гуцульська з'гарда з крижиками кінця XVII - XIX ст. Латунь (мосяж), лиття, гравірування.
Hutsul ornamental neckware.

¹¹ Етимологічний словник української мови. — С. 473.

ДМИТРО ЗАЗУЛ

Я ЧУЮ ПІСНЮ...

Я чую пісню, мов крізь сон
Далекий Черемош гуркоче;
Мені вчувається щоночі
Той шелест листя, шум сосон.
І щось тій пісні в унісон
Так ніжно в серці зашепоче...
Я чую пісню — мов крізь сон
Далекий Черемош гуркоче.
То спів засмучених флюяр.
То стогін журної трембіти,
Зашелестять шовкові цвіти
Із серця скотиться тягар.
Туди, де скелі аж до хмар.
Хотів би соколом летіти,
Де спів засмучених флюяр,
Де стогін журної трембіти.

кам'яних (шиферних) а пізніше скляних і металевих бусинок тощо. Тому поява круглих медальйонів у VI-VIII-IX ст., які, судячи із способу завішування, носили на грудях,¹² — це своєрідний процес розвитку кулеподібних елементів (бусинок, намистинок) у більш зручнішу для ношення та орнаментального оздоблення (семантичного означення) форму металевих, вирізаних з бляхи кружків чи литих розет-дисків.

Очевидно, внаслідок цього закономірного формотворчого процесу появляється одно, або кількарядні металеві намиста, які, в залежності від типу розетоподібних елементів (ажурних чи суцільнолитих гравірованих медальйонів, монет, тощо) та розміщенням їх у системі прикрас-оберегів, у різних місцевостях називали монистами, сороківцями, шелестами, гардами чи з'гардами.

Однак, основним, на наш погляд, фактором формування з'гард хрестикових в карпатських землях, була поява натільних хрестиків.

Певний період, внаслідок вимушеного "приховування" релігійної приналежності, що було притаманне на ранньому етапі поширення християнства, в тому числі і на території сучасної Гуцульщини, і як чужий в системі традиційних місцевих прикрас елемент, натільний хрестик спочатку носили схованим під "ношею". Однак поступово, під впливом морально-етичних норм, сформованих християнською ідеологією, коли знак хреста для гуцула стає ознакою його духовності, натільні хрестики переносять з-під "ноші" на одяг, де вони перетворюються із суто християнського символу в оберіг нового релігійного змісту. Від цього часу гуцульські хрестоподібні амулети розвиваються у двох напрямках: у чоловічі хресті-обереги і, як маленькі (порівняно із посередніми)

¹² Жолтовський П. М. Орнаментация народных металлических виробів Гуцульщини. — С. 80; Спаський І. Г. Дукачі і дукачі України. — К., 1970. — С. 5.

хрестики-елементи на жіночих нашійних прикрасах. Так, наприклад, І. Вагилевич у своєму дослідженні зазначає, що серед “всіх жіночих блискавок... гуцулки носять мониста з густим шнуром кораликів, перевтиканих крижиками, кружками, перстениками...”¹³ А вже польський дослідник В. Поль занотує, що “в стрийському погір’ї гуцулки між хрестиками привішують жовті перстні, “жуковини” (круглі металеві диски-сороківці).”¹⁴ Л. Вербіцький, перераховуючи жіночі нагрудні прикраси наголошує, що гуцулки “Уживають також нашійники з пацьорок скляних або бурштинових з хрестиками”.¹⁵

У цьому зв’язку треба зазначити, що подібний розвиток гуцульських християнських оберегів має під собою глибоке національне підґрунтя. Досліджуючи процес засвоєння хреста, як основного християнського символу в українському сакральному мистецтві, автором виявлено, що, одним із шляхів їх “узвичаювання” і поширення серед місцевого населення була їх поява спочатку на берегових пекторальних прикрасах. Про це свідчать досить ранні археологічні знахідки таких намист з хрестиками в переміжку з іншими амулетами (сокирками, фігурками і “лунницями” тощо) в княжому Галичі та в інших землях Давньої України. Так, наприклад, у верхів’ях Дніпра до намиста віднайденого у с. Колодезна було підвішено чотири, а віднайденого в с. Шапчиці — сім маленьких хрестиків — “тельников” — з розп’яттям порівнянно раннього типу, які дослідники відносять до X-XI ст. Отже, традиція пекторальних прикрас з хрестиками на давньоруських землях сягає щонайпізніше IX ст., а то й, за твердженням М. Брайчевського, значно раніше. Порівнянно пізньою, але дуже яскравою ілюстрацією цього давнього синкретичного процесу, є розвиток гуцульських зґард хрестикових.

Однак, поступово хрестики на гуцульських нагрудних прикрасах із доповнюючих стають основними елементами. Таким чином, із утвердженням християнської моралі, а також, у значній мірі, з розвитком металообробного промислу, хрестики на прикрасах стають самостійними елементами, перетворюючи “пацьорки”, “перевтикани крижиками” — у зґарди — дорогі хрестикові нагрудні прикраси, які поряд із венеційським та кораловим намистом, сороківцями і шелестами стають ознакою “маєтності”, тобто відповідального соціального становища в громаді. Адже, майже всі дослідники (Л. Вайгель, Л. Вербіцький, С. Вітвіцькій і інші) стверджують, що тільки “маєтні” гуцулки могли собі дозволити “кокетувати в ґардах”. На

*Гуцульська зґарда з крижиками кінця XVII - XIX ст. Латунь (мосяж), лиття, гравірування.
Hutsul ornamental neckware.*

зґарди, як значну матеріальну цінність серед місцевого населення, звертає увагу Михайло Коцюбинський, який, можливо як ніхто інший із дослідників, пізнав суть гуцульського християнського світогляду: “Правда вона (Палагна) любить пишне “лудинє” і немало десь піде грошей на...” дорогі зґарди...”¹⁶ Тому бувало, що багаті “ґаздині” у святкові дні і до церкви одягали поряд з іншими прикрасами (нагрудними хрестиками, коралями, пацьориками, шелестами тощо) по кілька важких зґард. Так, М. Коцюбинський у повісті “Тіні забутих предків” підкреслює: “А декотрі, дуже заможні, як от Палагна... навіть у будень носила шовкові хустки... а важкі зґарди гнули її шию”.¹⁷

Так як визначальним у формуванні хрестикових зґард є процес трансформації натільного хрестика із суто християнського, схованого під одягом символу у релігійну відзнаку у вигляді нагрудних, декоративно збагачених хрестів-оберегів, то їх розвиток слід розглядати у нерозривному зв’язку з еволюцією окремих типів хрестограм гуцульських нагрудних інсигній.

У цьому зв’язку до найраніших, на нашу думку, прикрас даної групи, можна віднести зґарди

¹³ Wahylewič J. Huculowe obywatelė wychodnego pogóri karpatského. — S. 487.

¹⁴ Pol W. Rzut oka na północne stoki Karpat. — S. 57.

¹⁵ Вербіцький Л. Вироби металеві гуцулів. — С. 4.

¹⁶ Коцюбинський М. Тіні забутих предків. — К., 1979. — Т. III. — С. 161.

¹⁷ Коцюбинський М. Тіні забутих предків. — С. 170.

із нанизаних на ретізку “крижиків” (“криж” — від давньоруського “крыжь”) у вигляді рівнораменних, або злегка видовжених хрестиків із прямолінійними обрисами рамен і стрижня і трапецевидним завершенням їх закінчень. Наше припущення базується на порівняльному аналізі зґардових крижів та однотипних гуцульських нагрудних хрестів із, аналогічних обрисів, “ритою” в камені хрестографемою на Писаному Камені на Верховині, яку вчені відносять до XI-XII ст.¹⁸ А також зображення майже ідентичних за формою хрестів на дерев’яних хатніх іконах XVII-XVIII ст., які Володимир Шухевич назвав образами з “давнішої доби”.¹⁹ Цей тип християнських ідеограм на Гуцульщині розвинувся, на нашу думку, на основі найраніших “грецьких” рівнокінцевих хрестів у вигляді злегка розширених від перехрестя, закінчень рамен і стрижня.²⁰ Все це дає підстави припускати, що одним з найдавніших зґардових елементів були хрестики “грецького” типу, тобто крижики.

Дещо пізнішою, від попередньої, групою гуцульських металевих жіночих хрестикових прикрас, базуючись на типології нагрудних хрестів, належать зґарди, основним композиційно-пластичним елементом яких є злегка видовжені хрестики із розетоподібним завершенням кінців. Круговидні, як на “курсунських”, “давньоруських” і середньовічних “галицьких” енкалпіонах завершення рамен і стрижня; принцип одновісної дзеркальної симетрії, закладений в основі їх конструктивного рішення, притаманний для даного типу дрібної вотивної пластики; зображення графічно-трактованого, а згодом рельєфного із злегка розширеними кінцями хрестика на перехресті,²¹ вказують на глибокий генетичний зв’язок із давньоруською, а відтак східноівантійською і християнською традицією. Однак, внаслідок віками твореної специфіки світобачення, лики святих у медальйонах нагрудних і зґардових хрестиків, змінюються близькими для гуцулів традиційними символами небесного світила, у вигляді косих хрестів — здавна відомих в Карпатах “солярних” орнаментальних мотивів на перстнях, кільцях чересів, чепрагах тощо. Це ще раз підтверджує наші припущення, що зґарди,

¹⁸ Бандрівський М. Писаний Камінь // Сварожі лики. — Львів, 1992. — С. 42-43.

¹⁹ Шухевич В. Гуцульщина. — Львів, 1901. — Т. 1. — С. 294-295; Станкевич М. Є. Дохристиянська генеза дерев’яних сакральних пам’яток XVII-XIX ст. // Альманах’ 94. — Львів, 1995. — С. 86.

²⁰ Валько О. Гуцульський хрестик XVII ст. // Українська хрестологія. Тези і резюме наукової конференції. — Львів, 1996. — С. 19-20.

²¹ Боньковська С. М. Синкретичні мотиви на гуцульських нагрудних хрестах, як джерело виявлення їх генези // Українська хрестологія. — Львів, 1998. — С. 17.

“наборсані” із розетоподібних хрестиків також належать до одного із найраніших типів прикрас.

Порівняльний аналіз різнотипних гуцульських зґард привів нас до висновку, що їх дальший розвиток проходив, в основному, шляхом поступового збільшення кількості, нанизаних на ретізку декоративно збогачених “хрещиків” у вигляді різноманітних — хрещатих, трилисних, ромбовидних та інших типів хрестиків із кулькоподібним, змієвидним, хрещатим та іншим завершенням. Тому визначальним для даного етапу творення хрестикових зґард є не пластично-орнаментальне збагачення окремих композиційних елементів, тобто хрестиків, а розвиток їх об’ємно-просторової системи у вигляді збільшення кількості рядів, які іноді досягали 5 а то й 7 низок. Цей формотворчий процес припадає на період високого відродження традиційної художньої культури другої половини XVIII-XIX ст.

Дослідивши значну кількість даного типу гуцульських нагрудних прикрас у музеях Львова, Києва, у Чернівцях та в Коломиї, нами виявлено, що поступово, порівнянно скромні за розмірами і виражальними засобами хрестикові зґарди-обереги, очевидно під впливом місцевого національного “відкритого до декоративних надмірностей смаку”²² перетворюються у важкі багатооздоблені, іноді переобтяжені різноманітністю окремих елементів (“хрещиків”, “переліжок”, “пацьорок” тощо з їх орнаментально-семантичною нагронадженістю), прикраси. Єдиним “старовіцьким” елементом, який із часом не втрачає свого первісного знаково-семантичного навантаження, залишаються чепраги, конструктивно-з’єднуюча функція яких уможливорює орнаментальне традиційне оздоблення у вигляді найрізноманітніших: розетоподібних площинно-трактованих чи ажурних багатопроменевих або хрещатих солярних ідеограм, які, у свою чергу, уособлюються із християнським образом “Господа нашого — світла небесного для світу...”.

ПОЯСНЕННЯ:

* *Сороківці* — металеві нагрудні прикраси у вигляді одно- або кількох рядів монет “sorokuwcow” або “сипаних” (литих) дисків-розет, нанизаних на ретізку, ремінець або шнурок.

** *Шелести* — металеві нагрудні прикраси у вигляді одно- або кількох низок імітованих монет у вигляді тоненьких орнаментованих латунних бляшок, які при ходьбі чи різких рухах “шелестіли”.

*** *“Лискавки”* — блискучі скляні корали.

**** *“Писані пацьорки”* — металеві, декоративно оздоблені прикраси.

***** *“Клокічки”* — кругле насіння, нанизане на шнурок.

²² Макаренко О.О. Краса Бароко // Хроніка 2000/1, 1992. — № 1. — С. 94.

МАРІЯ СВЕНЦІЦЬКА

ІЛАРІОН СВЕНЦІЦЬКИЙ

У вдачі батька переважала духовність. Віддавав перевагу духовним цінностям над матеріальними. Це мало вирішальний вплив на його спосіб життя, зацікавлення, відношення до праці і людей.

Син сільського народного вчителя Семена Свенціцького, який походив з Кам'янки Струмислової (тепер Буської) і Іванни Кучинської з міста Буська, відносився з великою повагою до своїх батьків і їхньому вихованню завдячував монолітність і пряmlinійність свого характеру.

Одинадцятилітнього хлопця, який до цього часу жив разом з батьками і молодшими дітьми у селі Убині, біля стації Задвір'я Львівської області, батько записав до німецької гімназії у Львові. Мати научила хлопця рахувати, читати й писати українською, польською, німецькою і старослов'янською мовами. Коли став дорослим, усвідомлював, що здібності — жвавість і енергію успадкував від матері, а працьовитість, витривалість, нахил до суспільної праці і розважливості — від батька.

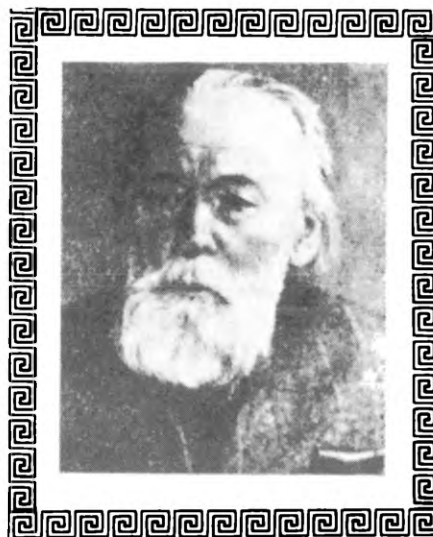
Маючи п'ятнадцять років і будучи гімназистом вже п'ятої класи, за порадою батька, переходить до Першої Української гімназії. З цього часу Іларіон стає повністю самостійним. Дає приватні лекції з математики і фізики слабшим учням, заробляючи таким чином на прожиток. Це мобілізувало всі його внутрішні сили, загартувало і призвичаїло до систематичної праці, до скромного способу життя і відповідальності перед собою, родиною і суспільством.

До кінця свого життя Іларіон зберіг вдячність і любов до батьків. Двічі на рік — на Різдво і Великдень — не зважаючи на погоду, відвідував рідних.

Хоча бажанням матері було, щоби син її став священиком, Іларіон вибрав фізико-математичний відділ філософського факультету, відвідуючи водночас лекції історичного і філологічного профілю, що тоді було дозволено.

Після закінчення студій отримав призначення на посаду гімназійного викладача математики у Ряшеві. Проте, зацікавлення гуманістичними і історичними питаннями, зокрема проблемою суті нації, спонукало його відмовитися від призначення і продовжувати навчання у професора Шараневича, а згодом, у Петербурзі в Археологічному інституті і університеті. Завершує навчання докторською дисертацією на тему: "Діяльність Максима Грека в Росії". Захистив її з найвищим відзначенням *Summa cum Laude* на університеті у Відні у професора Ягіча, лекції якого слухав перед тим, відвідуючи його семінари. Ступінь доктора філософії, (спеціальність східнослов'янські і південнослов'янські літератури) зобов'язує молодого доктора до продовження наукової праці, що й було підкреслено у дипломі. Цей обов'язок він виконував до кінця життя, цінуючи понад усе творчу насагу людини.

Як помічник бібліотекаря, у Народному Домі

Ilarion Sventsytkiy.

заглиблюється в проблему культури рідного народу, яку вважає його духовним обличчям.

У той час також цікавиться методами поширення освіти і національної свідомості серед Галицьких українців, їхніми публікаціями для народу, заснуванням читалень по містах і селах. Усвідомлює, що важливу роль у цій справі відіграє належна і вміла організація та економічна база. Адже без фінансів не може розвиватися ні освіта, ні культура. Він починає розуміти, що дух народу не може проявляти себе без економічних підстав. Цю просту істину підтверджував досвід інших слов'янських народів, які жили у подібних умовах в Австрійській монархії. Шевченкові слова "І чужому научайтесь, свого не цурайтесь", були у цьому випадку вказівкою для молодого вченого і просвітителя. Особливо подобалася йому метода організації "Просвіти" у Словенії. Тут церква дуже зручно використала державний дозвіл на проведення такої роботи, застосовуючи не централізований, а організаційний принцип для збирання відповідних коштів, які склалися з крайцарових внесків членів. При масовому членстві вдавалося зібрати досить поважні суми, призначені для видавництва популярних книжок і будови читалень. Очевидно, що все це було здійснене при строгій звітності і чесному контролю. Про всі ці справи пише Іларіон Свенціцький у галицьких газетах і радить брати приклад з досвіду скромних, але практичних сусідів.

Життя приносило молодому вченому біль і радість, надії і розчарування. Після того, як він став у 1902 р. доктором філософії, все повинно було б розвиватися для нього якнайкраще, але справи приймають несподіваний оборот. У 1903 р. несподівано помирає його наречена Ольга Мокрицька, що перекреслює всі його мрії-сподівання на майбутнє.

Та все ж, любов до праці, здатність захоплюватися красою природи, мистецтвом, а також за-

цікавлення різними проблемами суспільно-політичного і культурного життя свого народу мобілізують всі сили Іларіона сприймати все, що діється навкруги таким, яким воно є, спонукаючи до активного чину.

1904-1905 рр. — період боротьби галичан за українській університет. Іларіон Свенціцький, як член москвофільської партії в якій він опинився через родинні традиції, осягнув незалежний погляд на життя, пропагуючи у редагованому ним журналі “Живая мысль” конечність організації українського університету. Крім цього він засуджує політику царської Росії на Україні — заборону українського друкованого слова та зруйнування Катериною II Запорізької Січі 1775 року. Це “вільнодумство” Свенціцького викликає обурення серед москвофільської партії і бурхливу полеміку в галицькій пресі. Конфлікт закінчується звільненням І. Свенціцького з посади бібліотекаря “Народного дому” і виключенням з москвофільської партії.

Всі ці події посприяли тому, що Іларіон Свенціцький потрапляє 1905 р., завдяки рекомендації каноніка і історика Антона Петрушевича, на роботу до Митрополита Галицького, графа Андрея Шептицького, який мав поважну збірку ікон, стародруків, портретів та інших експонатів. Все це І. Свенціцький описав за час свого безробіття. Отримує посаду куратора Церковного музею, заснованого кир Андреем у 1905 р., метою якого було збирати і зберігати пам'ятки мистецтва пов'язані з церковною культурою. Завдяки інтенсивній збирацькій діяльності 29-літнього директора в Галичині (1905 р. відвідує 60 сіл різних областей і районів) а також закупівлі різних пам'яток мистецтва, в основому стародруків, на ринках Києва, Мінська, Москви, Санкт-Петербурга, цей музей, будинок якого знаходився на території собору св. Юра, перетворюється в Національний Музей, бо в процесі збирання експонатів включаються, крім предметів церковного призначення, пам'ятки народного мистецтва та сучасне малярство. У зв'язку з цим “Церковний музей” отримує офіційну назву “Національний Музей у Львові” в 1909 р., адже церковне мистецтво є тісно пов'язане з мистецтвом народу в цілому.

Любов до книжки була притаманна Іларіонові Свенціцькому вже з раннього дитинства. Перша книжка яку він, вже дорослим, придбав для своєї бібліотеки — це багатомовна енциклопедія англійською мовою. Як правило купує книжки яких не було в бібліотеці Народного Дому а пізніше в бібліотеці Національного Музею. Це книжки з питань слов'янської філології, загального мовознавства, з української і російської філології, філософії, тощо. Ще студентом любив дарувати своїм друзям і рідним книжки з відповідною присвятою. Нам, дітям, дарував казки і фантастичні повісті, розвиваючи тим самим любов до читання, фантазію, сприяючи розширенню горизонту і глибокого зацікавлення доколишнім світом.

Глибоко відчував красу природи, яка давала йому відпруження після важкої розумової праці і відновлювала сили для дальшої боротьби за життя

та підвищення культурного рівня народу. Любив краєвиди рідного села Убині з його малими лісочками і урожайними чорноземними полями. Також Карпати, Гуцульщина і Бойківщина були близькі його серцю. Проте, у 1909 році, після напруженої наукової і музейної праці постановив відпочити від усіх галицьких труднощів і проблем, тому їде на Адриатичне побережжя у Словенію а згодом у Венецію.

Змагання до правди і незалежності змушувало Іларіона Свенціцького бути максимально об'єктивним у власних наукових дослідженнях, не піддаватися апіорним бездоказовим поглядам і тільки на фактичному матеріалі стверджувати свою точку зору. Це змагання до правди стосувалося також його поведінки у суспільному житті. У післявоєнний період приходилося йому нераз, при певних обставинах, заявляти, що основником Етнографічного музею НТШ є Михайло Грушевський, а Національного музею у Львові — митрополит Галицький Андрей Шептицький, а не якісь інші особи, яким цю заслугу приписували.

Що стосується терпеливості і витривалості, то ці прикмети потрібні були Іларіонові Свенціцькому для виконання будь-якого задуму — написання звичайної статті, ґрунтовнішого дослідження, видання книжки чи завершення будови нових музейних корпусів в умовах загальної економічної кризи.

Франкові слова “Лиш боротись, значить жить” мобілізували І. Свенціцького на боротьбу за усунення різних перешкод, які безупину виникали повсякчасно. А Національний Музей необхідно було збагачувати пам'ятками минулих віків, народного і сучасного професійного мистецтва, дбати про поширення експозиційної площі, про виховання фахівців для різних відділів, а також виховання глядача. Останнє досягалось при допомозі організації різних виставок, а також завдяки музейним виданням на мистецькі теми, автором яких, часто на громадських засадах, був сам директор Національного Музею. Чимало зусиль вимагало здобуття додаткових коштів для завершення будови двох нових музейних корпусів з підвищеною стелею і відповідним оздобленням для експозиції візантійських ікон найстаршого періоду і Богородчанського іконостасу.

Необхідність підтримки художників шляхом систематичної купівлі їх найвартісніших творів вимагала ініціативи директора Національного Музею, який комплектував і зберігав твори сучасного мистецтва для майбутніх поколінь.

Характерною рисою І. Свенціцького, як директора, було його намагання зафіксувати на письмі всі дані про діяльність установи, увіковічуючи таким чином, історичний розвиток Національного Музею у Львові, заснованого і уфундованого митрополитом Андреем Шептицьким, впродовж майже чотирьох десятиріч (1905-1939). Рівночасно ця історія була прикладом раціонального, ощадного, ініціативного і чесного господарювання у складних і важких умовах ринкової економіки.

Щорічні звіти про діяльність Національного Музею опубліковані у пресі та окремих випусках, а від 1934 р. у "Літописі Національного Музею". Директор, як колишній математик, послуговується різними статистичними даними, які дають картину грошових витрат і прибутків, збагачення музейного і мистецького інвентаря, зростання розуміння справ культури і мистецтва серед щораз ширших верств громадянства, що своїми пожертвуваннями засвідчують це. Це засвідчує також про мистецькі, наукові і організаційні заходи установи, публікації творів музейних працівників і інших науковців, які опрацьовували у своїх дослідженнях музейні, архівні і мистецькі джерела про розвиток реставраційної майстерні і ін.

Цей метод звітності дав можливість всесторонньо відтворити розвиток Національного Музею на певній стадії його діяльності, а також соціологічну характеристику українського передвоєнного суспільства Галичини в умовах Австрійської монархії і панської Польщі.

Хоча І. Свенціцький віддавав перевагу духовній сфері життя людини, проте, він ніколи не відривався від реальної дійсності, не забував про об'єктивні закони економіки.

Досліджуючи архівні матеріали які стосувалися мистецького оформлення, скульптурного і малярського, Святоюрського Собору, цікавиться висотою винагородження майстрів і мистців яке вони отримували за свою працю. Переконається, що їх заробітки були задовільними, беручи до уваги існуючі тоді ціни на основні засоби споживання.

Іларіон Свенціцький відзначався великою скрупульозністю в розрахункових справах Національного Музею яка була пов'язана з непорушним принципом — "не брати собі самому зарплати, коли платять замало". Усвідомлював убогість нашого галицько-українського суспільства і намагався тому власною додатковою працею збагатити його, не отримуючи за такі, на той час поважні праці, фінансової винагороди. У видавництві Національного Музею у Львові вийшли такі праці: "Прикраси рукописів Галицької України XVI в." (вип. 1-3) — 1922-23рр., "Початки книгопечатання на землях України" — 1924 р., "Іконопись Галицької України XV-XVI ст." — 1928 р., "Галицько-українські ікони XV-XVI ст." — 1929 р. (Альбом), "Опис рукописів 'Кириличні пергамені XII-XV вв.'" — 1933 р., "Різдво Христове в поході віків" — 1933 р., "25-ліття Національного Музею" — збірник, упорядником якого і автором статті п. нз. "XXV літ діяльності Національного Музею" (ст. 6-18) був І. Свенціцький. — 1930-1931 р.

Редагував також на громадських засадах всі видання Наукової Фундації "Національний Музей у Львові", включаючи "Літопис Національного Музею" — 1934-38 рр.

Принципово ніколи не використовував праці робітників Музею в особистих цілях — кожну виконану для себе роботу, наприклад передруккування на машинці, винагороджував особисто. Також платив у

музейну касу за помешкання і за користування садом. Для покращання свого родинного бюджету організував власне видавництво під фірмою своєї дружини — Анісії Свенціцької, публікуючи деякі свої праці. Це — "Нариси з історії української мови XI-XVIII в." — 1920 р.; "Драгоманов і Галичани" — 1922 р.; "Шевченко в світлі критики і дійсності" — 1922 р.; "Русь і Полівці" — 1939 р., а ще про Данте, Миколу Гоголя, Володимира Винниченка та інші. Редагуючи книжки потрібні і корисні для широкого читача, домовлявся з відповідними авторами-фахівцями. Так появилися з його приватного видавництва такі праці: "Життя греків і римлян" Миколи Полека (1925), "Ветеринарний порадник" Маріяна Стахурського, "Порадник лікарський" С. Дрималика (1921), "Плекання дитини і душа дитини" С. Дрималика і І. Свенціцького (1929). Задумав, мабуть, ще видання про садівництво, бо в його бібліотеці є багато книжок на цю тему, проте війна у 1939 р. перешкодила здійснити цей задум.

Особливо важливу роль у культурно-освітній і науковій діяльності Іларіона Свенціцького відіграє його участь у цілому ряді міжнародних конгресів, як делегата Національного Музею у Львові — Болгарії, Чехословаччини, Швеції, Італії, Польщі.

Участь у міжнародних конгресах давала йому можливість заявляти на всесвітніх форумах про проблематику української культури — народної словесності, літератури, мистецтва, бібліографії і музеєзнавства, включаючи, тим самим, в орбіту світового наукового зацікавлення.

Ще одною важливою рисою вдачі Іларіона Свенціцького, як керівника науково-культурної установи, є пам'ять про людей різноманітних категорій і рангів які відзначалися особливим ставленням до української культури і Національного Музею зокрема. Він публікує некрологи, а також спогади про зустрічі з цими людьми та їх діяльність у щорічних звітах Національного Музею в пресі, а починаючи з 1934 р. — в "Літописі Національного Музею".

До цих людей належали художники Модест Сосенко, Петро Холодний, Олекса Новаківський; реставратор і мистецтвознавець Володимир Пещанський; священик Василь Жолдак, адміністратор музейних будинків, патріот української культури Ярослав Чайковський, щедрий фінансист, розуміючий вагу музейної і культурної діяльності Національного Музею — директор "Дністра" Степан Федак, лікар Володимир Кобільник, засновник музею "Бойківщина" в Самборі, промисловець Яків Гешвінд, який своїми практичними порадами і позиками посприяв будівництву нових музейних корпусів на вул. Драгоманова 42.

Пам'ять про великого мецената і основника Національного Музею митрополита Галицького Андрея Шептицького, який помер 1-го листопада 1944 р., під час воєнного лихоліття, міг проявити разом зі заступником директора по науковій частині Михайлом Драганом, покладенням вінка з багряного грабового листя біля труни митрополита, яка була виставлена в Катедрі св. Юра.

КРУТИ

День помирав, як недобитий лебідь
Ніч перейняла невимовний біль.
Здригались зорі в сполотнілім небі
І тихо падали в криваву заметіль.
Стогнали Крути і молився вітер,
Цілюючи скривавлені сліди:
Вас мало, діти, вас так мало, діти,
Супроти п'яної московської орди.
В пекучий сніг... Навзнак... Не на коліна.
Заплакав місяць в зоряну блакить.
Всі — як один... Кріпися, Україно,
Хоч їхня смерть вовік не відболить.

Своєрідною пам'яттю і високою оцінкою заслуг кир Андрея для української культури була поява альбому І. Свенціцького "Галицько-українські ікони XV-XVI ст." з посвятою "Основникові Національного Музею".

У житті керувався високими етичними засадами християнства і гуманістичними ідеалами.

Був співчутливий до убогих, німечних, поневолених та намагався їм допомогти. Відвідував хворих у лікарні, особливо самотніх, щоб розрадити і якомога підтримати, завжди маючи на увазі глибоку мудрість — "Не так панувати як допомагати" — допомагати справі і людям.

Після закінчення війни у 1945 р. допомагав молодим незабезпеченим науковцям які працювали над дисертаціями та іншим потребуючим. Як депутат Верховної Ради УРСР, яким його вибрали після смерті депутата ВР УРСР академіка Філарета Колесси у 1947 р., завжди був готовий виступити на захист своїх виборців, а також репресованих працівників установ які очолював. Був дуже мужньою людиною і відповідною тактикою вдалося йому не допустити до того, щоб окупанти вивезли скарби українського мистецтва Національного Музею в Німеччину. Відважився також виступити в обороні наукового працівника Промислового музею єврея якому німецька влада заборонила працювати професійно — звернувся, як принципова людина, у письмовій формі до відповідних інстанцій.

Був толерантною людиною і, як безпартійний, відносився до представників різних партій і поглядів, національностей і конфесій з повагою, якщо вони шанували українську культуру і сприяли її розвитку. У протилежному ж випадку — відкрито і гостро засуджував у пресі всі ворожі дії по відношенні до української культури.

Особисте життя, незважаючи на тяжкі втрати і цілий ряд болючих переживань, склалося в І. Свенціцького відносно добре. Був щасливо одружений, бо наша мама Анісія, з дому Вострякова, розу-

міла його широку наукову діяльність як славіста і українського культурного діяча, завжди підтримуючи його своїм схвальним ставленням у всіх починаннях. З нею завжди радився, високо цінував її філософський, недріб'язковий спосіб мислення та розуміння справ. В особливо конфліктних життєвих ситуаціях вона ніколи не зважала на свою вигоду і радила чоловікові поступати так як каже йому власне сумління.

Що стосується дочок Віри і Марії, то у процесі виховання уважно слідкував за проявленням їх природних здібностей і нахилів, не накидаючись їм надто своїми нагадуваннями, чи постійними порадами, надіючись, що згодом все зрозуміють самі, усвідомлять свої зацікавлення, здібності, знайдуть своє місце в суспільстві. Бажав, щоб ми стали добрими і сумлінними фахівцями-спеціалістами. У процес виховання включався непомітно, запрошуючи вчителів іноземних мов — англійської і французької, а також рисунків для Віри, а для мене — вчителів гри на скрипці.

Ми завжди відчували його любов і турботу про нас, хоч свої почуття ніколи не заявляв. Намагався виховати в нас самостійність, розумну ошадливість, чесність і працьовитість. Любив дітей не тільки своїх, але й чужих і дуже легко знаходив з ними контакт, тішився, коли спостерігав у цих малих істотах можливості розвитку майбутньої людини і громадянина.

Був щасливий, що його старша дочка Віра захопилася мистецтвом і бажала продовжувати його діяльність на ниві української культури — музейної справи і мистецтвознавства.

Як керівник культурної установи, цікавився не лише вагомими організаційними і науковими справами, але й щоденним господарством — мусів спілкуватися з виконавцями різних робіт і провадити з ними розмови на ту чи іншу теми. Вважав, що прислухаючись до їх практичних міркувань, можна з успіхом розв'язати не одну потрібну справу.

ЛІТНЯ ЖІНОЧА ШКОЛА У ФОРОСІ

*Учасниці 1-го З'їзду жінок України.
Пуца водиця. Україна.
Particpante of first convention of Women
of Ukraine.*

Поруч із колишньою дачею Горбачова у Форосі, де його тримали під час останнього путчу в СРСР який закінчився остаточним крахом цілої системи, стоїть чотирнадцятиповерховий будинок в стилі будь-якого курортного готелю. Досі, одначе, залишається тим чим він був — санаторієм. Змінився власник — тепер це не Центральний Комітет Комуністичної Партії України, а Рада Депутатів Криму.

Попутнім з мітом рівності в СРСР був міт, що “верхівка” не їде просто на курорт, а піклується про своє здоров'я тільки тому, щоб дальше працювати для добра народу. Загал громадян також намагався потрапити кудя небудь у санаторій — заплата за виконання обов'язків і засадничо додаткова платня. Санаторії і доми відпочинку були строго структуровані — до ранги тих, хто відпочивав. Ширина коридорів, обладнання кімнат, величина ледівні і величина кімнати — все це залежало від статусу відпочиваючих. Якість медичного обслуговування, також по рангах.

Міт лікування відвідувачів віддзеркалювався у послугах цих закладів: лікувальний басейн зі строгими написами, що більше як пів години не можна користуватись, лікувальні масажі, гімнастична зала, яку можна відвідувати за згодою лікаря, і, в кращих закладах, лікувальні болота і мінеральні води. Тому, що у нинішній час утримати такі заклади фінансово не під силу державі, вони винаймаються тим, хто може заплатити. Воліють, одначе, винаймати для конференцій, бо тут ціла група і народ культурніший — не лазить з криками ночами по пляжах і не залишає порожніх пляшок на латтатах водних лілей.

І так дещо іронічно, що поруч з колишньою дачею Горбачова у колишній фортеці відпочинку влади у Форосі вже вдруге відбувається Літня школа жіночих студій в Україні. Мета школи — сприяти поборенню ґендерних стереотипів та вивчення ґендерної проблематики яка, згідно з глашатаями радянської влади, являлась непотріб-

ною. Організовує школу Ґендерний центр при Харківському університеті з фінансовою підтримкою Фонду МакАртура, який і є головним спонсором центру. До спонсорства причинився також Фонд поширення демократії Інформаційного Аґенства США. До речі, останньо організували поїздку американських науковців у Симферополь виключно через Москву, мовляв, з Києва немає транспорту в Крим. Школа називається українською бо проходить в Україні, та учасниці і три учасники її набираються з усіх держав колишнього СНҐ та науковців деяких країн східної Європи. Підбір учасників проходить через Харків і школа не надто оголошується. Охочих, одначе, само собою — дюжина. А чому Харків? Бо “вибили” кошти, створили центр, видали книжки. І можуть вирішувати, що і кому обговорювати. У професорському складі серед американок знаходимо Мар'яну Рубчак з університету Валпарасіо, Шірлі Самюелс з Корнел, Ненсі Мандел з Йоркського Університету в Канаді, і Барбару Вейнерт з Корнел. Я приїжджаю з Києва. Склад професорського персоналу та учасниць школи мінявся майже кожного тижня і це надає зайняттям дещо епізодичного характеру.

Організаторів цікавить загальножіночий аспект та міжнародна співпраця жінок. Жіночі організації не беруть участі і не виявляють жодного зацікавлення в них. Тут представлені тільки деякі ґендерні центри. У першій літній школі у Форосі не було української тематики і, кажуть, що витворилося враження, мовляв, тільки в Москві і Пітері займаються жіночою тематикою. Цього року участь українських науковців внесла значний вклад саме у включення української тематики. І силою обставин ця тема розглядається учасницями які не думали досі про неї. Тому, що ґендерна тематика розглядає поняття “другого”, поняття відкритої та підсвідомої дискримінації та способи підсвідомого накидання категорій дефініції домінантної групи на меншість, деякі із учасниць починають звертати

увагу на те, що відношення до українців у колишньому просторі ССРСР дискримінаційне.

На відміну від попереднього року, у цього-річної програмі значна частина обговорення присвячена темам пов'язаним з Україною. Мар'яна Рубчак читала лекції про уявлення та артикуляцію міфів про жінок в Україні і Росії, а у мене була серія лекцій про історію жіночих рухів в Україні та про відношення між фемінізмом та націоналізмом. У семінарі брала участь Людмила Смоляр з Одеси. Її нова книга "Минуле заради майбутнього", якраз вийшла друком. Книга подає надзвичайно повний образ багатого громадського життя жінок в Україні у період панування Російської імперії. Такі досліді тільки дивують учасників, мовляв, хто подумав би, що в Наддніпрянській Україні було так розвинуте громадське життя. Наша "Білим по Білому" викликає дальше зацікавлення, хоч примірників книжки вже майже немає. І ще дивує учасників те, що я запрошую Л. Смоляр спільно обговорити початки жіночих рухів в Україні. Виявляється, що таке спільне обговорення теми старшим та молодшим науковцем це новизна, належно відзначена, як перша така спроба на терені колишнього ССРСР.

Людмила Виноградова, завідувача сектором сім'ї, жінок та молоді при Кабінеті міністрів, познайомила учасниць з працею різних адміністративних структур у державних органах. Вона також коротко представила результати виборів: 35 жінок-депутатів, з них за партійними списками найбільше число від комуністичної партії. Значно побільшилася кількість жінок в адміністративних відомствах, при чому у деяких важливих, навіть провідних посадах. Незважаючи на це, участь жінок, як і у інших частинах колишнього Союзу, в загальному політичному процесі, слабкий. Часто високо поставлені жінки як і жінки депутати, не цікавляться будь яким аспектом жіночої проблематики. В протизвагу цьому, громадські жіночі організації в Україні уважно слідкують за різними аспектами політичного життя і, в разі потреби, намагаються вплинути на події. Бувають випадки, що їм це вдається.

Упродовж цілої тритижневої праці проходило обговорення двох головних проблем — чи жіночі рухи це справжній фемінізм, чи повинно вживатися це поняття так широко як його вживаємо коли говоримо про жіночі рухи взагалі. Представники різних гендерних центрів Москви та Санкт-Петербургу надавали перевагу вузькому вживанню слова. Більшість учасниць, в тому числі представники різних дослідних центрів в Україні, вважають, що в цьому випадку праця важніша за характеристику дефініції. Семінар виявив наявно це раз, що росіяни мало знають про інші народи цілого регіону, і що будь яка співпраця вимагає принаймні бажання ознайомитися з проблематикою інших. Спілкування помагає, однак не вистачає, щоб досягнути цю ціль. Під час обговорен-

ня було багато можливостей продискутувати подібності між фемінізмом та націоналізмом. Особливо чітко проявилось співвідношення між намаганням сучасного фемінізму змінити структуру та форми світосприймання при допомозі поширеного розуміння прав людини. Червоною ниткою крізь розмови пронизувалося переконання, що треба не так проголошувати, як обороняти права — тут історія України служить добрим прикладом, що сама добра віра, без забезпечення можливостей розвитку, не вистачає для реального осягу прав підвладної групи.

Друга тема — це відношення наукового вивчення фемінізму, особливо в антропологічному та постмодерністичному підході і практичного жіночого руху. Тут дискусія перегукується з подібними розмовами в США. Багато учасниць вирішує, що добре було б просто мати коротші семінари, щоб неспеціалісти познайомилися з новими розвитками в феміністичній науці. Інші, однак, наполягали саме на потребі специфічно феміністичного вивчення всіх гуманітарних тем.

На закінчення зайняли Ірина Жерьобкіна, директор школи, висловила задоволення з перебування зайняти. Вона підсумувала свої сподівання щодо школи. В першу чергу — це дальше вивчення понять фемінізму, особливо в Західному та "вітчизняному" варіантах. Воно відбулося і, мабуть, спонукало багатьох до дальшої праці, (до речі, слово — "отечественный" — дальше вживається, і не завжди це просто вітчизняний). Хотіли організатори школи також розглядати фемінізм в Україні та в дооколішніх державах і це відбулося. Питання "хто ми в колишньому радянському просторі" не надто турбувало учасниць і дискусії на цю тему, згідно з Жерьобкіною, не стояли на заваді спілкування. З останнім твердженням не всі погодилися, але в основному атмосфера впродовж трьох тижнів була доброзичлива.

Персонал, що обслуговує санаторій — лікарі, терапевти, медсестри, спеціалісти по ваннах, болотах, інгаляціях, їжі; служниці, масажистки, гіді — уболівають за старими часами. В дорозі до Севастополя гід змальовує золоті часи імперської Таврії, чергова на поверсі нарікає на мізерну пенсію, масажистка признається, що колись жилось їй краще, та бере плату за масаж в особисту кишеню. Як були двірськими кріпаками, так і залишилися зі своєю ностальгією. Які там їм національні чи гендерні права! Гроші — це інше діло.

А от у розкішному парку, збудованому, тобто посадженому ще минулого століття, перед філоксерією та перед революцією — чую як дядько соковито клене приїжджого панського "паршивого пса". Привітно відповідає по-українськи, але в розмову заходить не бачить причини. Різні люди тут приїжджали, і хто його знає, що це за одні тепер — якісь-то феміністки і то більшість з них говорять по-російськи.

ПРО УСПІХИ МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ “ПРИРОДА І МИ”

Нам пишуть про конкурс “Природа і ми” директори шкіл з діаспори й України, вчителі і учасники:

“Рідна школа” Чикаго, Іл. Щиро дякую за грамоту для нашої школи і нагороди для учнів, учасників конкурсу “Природа і ми”. Це була дуже цікава тема і на часі! Мгр Надія Л. Хойнацька, директор.

Школа св. Івана Хрестителя, Неварк, Н. Дж. Велике признання і подяка Союзові Українок Америки за влаштування міжнародних конкурсів. Діти користають з них безмежно! Вони переконуються, що українських дітей є багато розкинутих по різних континентах світу. Радо читають твори дітей з України і таким чином поглиблюють знання та виправляють мову. Такі конкурси є дуже потрібні! — О. Хризостома Лукій, директор і Марія Робак, вчителька української мови.

Норт Роялтон, ОГ. Щиро дякуємо за грамоти та нагороди, які ми одержали від Союзу Українок Америки. Будемо далі пильно вчитися на славу Україні. Лев (11 років) і Уляна (9 років) Городиські.

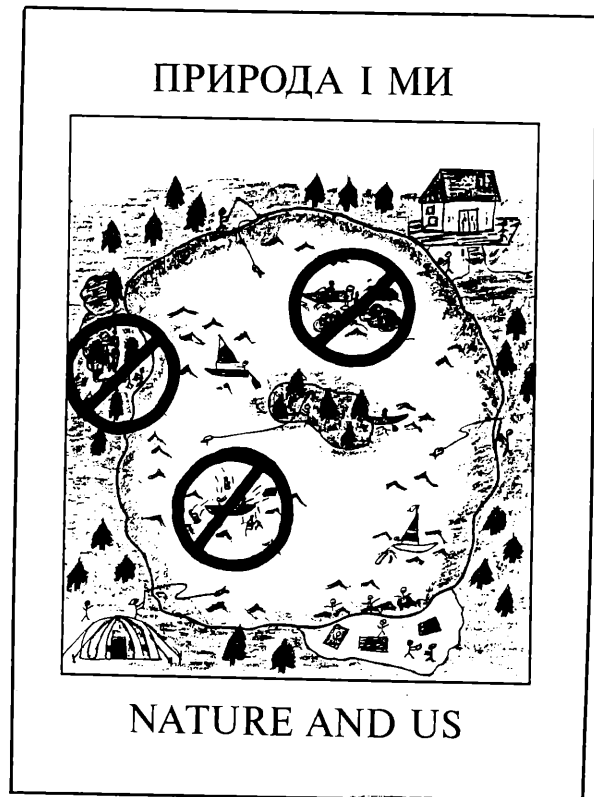
Сердечно дякую за старанно оформлену книжку “Природа і ми”, де поміщено так багато думок та малюнків українських дітей з України та різних країн... Складаємо Вам та союзнякам найсердечніші ґратуляції і бажаємо дальших великих успіхів у Вашій великій праці! — Дарія Кузик, Трентон, Н.Дж.

Школа ім. митр. А. Шептицького, Монреал, Канада. Прошу прийняти щирі вислови глибокого признання за Ваш великий вклад праці для скріплення живого зв'язку з українською дітворою у різних країнах світу. Щастя Вам Боже у Вашій цінній праці! — Ірина Павлів, директор.

Школа ім. Лесі Українки, Курітіба, Бразилія. Дякуємо сердечно за увагу до нашої школи. Маємо намір роздати нагороди учасникам конкурсу в присутності батьків та всіх учнів! — Євгенія Мазепа, директор.

Середня школа № 200, міста Києва, в особі директора, вчителів та голови Ради батьків висловлює подяку Союзові Українок Америки за велику увагу до проблеми виховання свідомих українців. Нехай Бог посилає Вам здоров'я та силу за Вашу турботу про долю України та її дітей! — Валентина Єрмоленко, директор.

Українська Школа, с. Приморське, м. Феодосія, Крим. Добре, що Ви проводите такі конкурси на такому високому рівні, так прекрасно зорганізовані, бо ж Ви даєте крила дітям, а то так потрібне, щоб дітей вчасно підтримали, підштовх-

Обкладинка книжки.
Book cover.

нули трошки, дали надію, а далі вони й самі полетять, наші орлята. І ще дякую Вам за те, що маєте мудрість і бажання й докладаєте великої праці, аби об'єднати, згуртувати весь рід наш красний, щоб не загубилися у світах, а жили й працювали для слави й честі нашої любної України! Бог Вам у поміч у цій добрій справі! — Зоя Багатова, директор.

Львівський Інститут освіти висловлює щирі подяку Союзові Українок Америки за організацію Міжнародного конкурсу для дітей і молоді під назвою “Природа і ми”. Ваша праця є надзвичайно важливою і має особливе значення для дітей з особливими потребами розвитку! З великою повагою і надією на співпрацю. — Роман Шиян, директор і Віра Ремажевська, завідувач лабораторії спеціальної педагогіки.

Місто Бердянськ, Запорізької обл. Процес зустрічі під час передачі нагород у Запоріжжі пройшов на найвищому рівні. До кожної людини, незважаючи на її вік, ставилися як до особистості, людини, яка важлива і необхідна суспільству... Покидаючи залу, я не думала про те, що приїхала за нагородою, а виходила з серцем, повним радості і захоплення. Я палаю бажанням далі брати

участь у конкурсах Союзу Українок Америки. Ще раз дякую за те, що зробили свято душі багатьом дітям і їхнім батькам. — Лук'янчикова Олена, 16 років.

Умань, Черкаська обл. Ці конкурси — творче випробування сил серед ровесників. Діти виявляють любов до рідного краю, до народу, відчувається небайдужість до екології. — Галина Галич, вчителька.

Загальноосвітня середня школа № 12, Суми. Я і весь колектив школи щиро дякуємо за те, що Ви звернули увагу на роботи наших учнів. Голова Союзу Українок міста Суми передала школі книжечки "Природа і ми", грамоти та нагороди. Діти були надзвичайно раді і просили передати Вам у листі велике спасибі! — Любов Костенко, вчителька.

Пишуть до Вас "Юні орнітологи" Скаржинецької 9-річної школи, Хмільницький район, Вінницької обл. Ми одержали книги, грамоти та нагороди поштою. Яка радість у школі вже другий тиждень! Приїхала з району методист, забрала шкільні грамоти, книжки, листи, які Ви нам писали, на те, щоб в обласному центрі помістити у Вінницькій газеті "Поділля". Ми просили б, щоб Ви нам написали коли почнеться новий конкурс. Нам дуже багато дав цей конкурс — краще почали вчитися, берегти рідну природу. Усі діти хочуть записатися до нашого гуртка! Ми просили б, щоб Ви провели конкурси на такі теми: "Без верби та калини — нема України", "Птахи наші друзі", "Хліб — усьому голова", "Алкоголь — ворог людини", "Не кури", "Лікарські рослини в житті людини"... Низько вклоняємося, дякують Вам батьки наших дітей. Велике спасибі! — Тишкович Зіна, керівник гуртка орнітологів.

Педагогічний колектив Спец-садка-школи для дітей з вадами зору у Львові щиро дякує Союзові Українок Америки за можливість наших дітей приймати участь у конкурсі "Природа і ми"; для них це велика радість мати можливість відчувати себе рівними серед своїх однолітків. — Іванна Мальчик, директор.

Комплекс "Дитячий садок мистецтва", Суми. Спасибі Вам за грамоту, якою Ви відзначили нашу школу. Вдячні Вам за увагу, яку приділяєте підростаючому поколінню України. Урочисто і тепло ми, разом із головою осередку СУ Сум, вручили дітям премії, грамоти та книжечки. Радості не було меж. — Лідія Горденко, директор.

Тернопіль. Вчора у мене був день народження, були гості, подарунки. Та найкращий подарунок — це книжка "Природа і ми", яка прийшла поштою. Втішило мене дуже те, що моє оповідання про огірочок надруковане у цій книжці. — Зоряна Довгань, 11 років.

Пише до Вас Наталія Кріль, вчителька екології СШ № 95 міста Львова. На жаль, запізно

дїзналися ми з дітками, членами шкільного клубу "Жива вода", про Ваш конкурс. Проте, пишемо листа, щоб встановити з Вами контакти для майбутньої співпраці.

Метою Союзу Українок було звернути увагу дітей та молоді на своє довкілля, на його екологічні проблеми. Здорове довкілля на нашій планеті є сьогодні журбою усіх країн світу, тому Союз Українок Америки під час своєї XXIV Конвенції у 1996 році додав референтуру екології.

Маючи досвід з першого успішного міжнародного конкурсу СУА "Рік Родини 1994" у 1995 році, референтури СУА (виховна і екологія) проголосили другий міжнародний конкурс для дітей і молоді "Природа і ми". Адміністратором конкурсу була заступниця голови СУА Ольга Тритяк.

У пресі діаспори та України, включно з дитячими журналами, проголошено у січні 1997 р. умови конкурсу. Діти віком 7-16 років (у трьох вікових групах) повинні були описати проблеми свого довкілля та написати, як вони, молоді, можуть причинитися до його покращення. Наймолодша група могла надіслати малюнки на цю тему. Запрошено до участі школи парафіяльні та українознавства, а також усі складові організації СФУЖО. В оголошенні подано, що кращі дитячі твори буде видано окремою книжечкою, яку кожний учасник конкурсу враз із грамотою одержить за участь у конкурсі.

Відгук на конкурс був більше ніж задовільний. Усіх учасників конкурсу було 693. Із них 288 із США надіслали 205 творів українською мовою і 83 — англійською. З України надійшло 331 творів, з того 78 із Спецшкіл-інтернатів. З Англії — 27, з Бразилії — 27, зі Словаччини — 2, Югославії — 2. Усіх малюнків отримали 291.

Здебільшого школи надсилали твори організовано. Із США — 14 шкіл, з України — 20 шкіл, 5 екологічних гуртків та 7 жіночих організацій. З Англії надіслала твори Спілка української молоді, з Канади та Бразилії по одній школі. Для оцінки творів ми запросили журі: одну письменницю, вісімнадцять вчительок та дві мисткині.

Учасникам конкурсу призначено 122 нагороди. У Спецшколах-інтернатах — 78, на загальну суму 3,105.00 дол., яку зложили щедрі жертводавці. У книжці "Природа і ми" на 5 сторінці ми помістили список жертводавців з належною подякою.

У своїх есеях діти США підкреслювали важливість перероблювання різних відходів, як наприклад консервних банок, скла, плястику та паперу, і радили менше їздити автомобілями, які так забруднюють повітря.

Молодь України свідомо свого завдання у майбутньому. Вони пишуть: "Це нам прийдеться

Редакційна колегія книжки "Природа і ми". Зліва, перший ряд: Мирослава Стахів, Ольга Тритяк, Оріся Яцусь. Другий ряд: д-р Юрій Тритяк, Арета Тритяк, д-р Денис Стахів. Editor and staff of "Nature and Us". From left: M. Stachiv, O. Trytyak, O. Jacus. Standing: Dr. Yuriy Trytjak, A. Trytjak, Dr. D. Stachiv.

Учні школи св. Івана Хрестителя у Ньюарку, Н.Дж. Праворуч директор школи с. Х. Луків, ліворуч вчителька української мови М. Робак. Newark, NJ. St. John the Baptist School. From left: Director Sister Ch. Lukiv, recipients of awards, teachers.

Учні спецшколи для глухих у місті Підкаменю, Львівської обл. Праворуч директор школи Б. Українець. Pidkamin. School for the Deaf. From left: Director B. Ukrainets, teacher, recipients of awards, O. Trytyak.

Клясична гімназія в Миколаєві. Праворуч: учасниці конкурсу, директор школи С. Березний, голова СУ у Миколаєві Р. Шпак, О. Тритяк. Mykolaiv. Classical gymnasium. From left: Recipients of awards, Director S. Breznyi, O. Trytyak.

чистити все, що скоїлось в Україні в минулому!", або: "Ми мусимо бути добрими господарями на нашій землі!"

До книжечки під назвою "Природа і ми", яка вийшла друком у вересні 1998 р. ми вибрали кращі твори, кольорові і чорно-білі малюнки.

У діаспорі учасники конкурсу одержали грамоти та нагороди в червні ц. р., книжки "Природа і ми" у жовтні. Для вручення грамот, книжок та нагород учасникам конкурсу в Україні адміністратор конкурсу восени перебувала в Україні. Вона мала зустріч з дітьми — учасниками конкурсу із 15 шкіл; у гімназії-ліцеї м. Миколаєва, в середній школі № 2 у Цюрупинську, Запоріжжі. Наступна зустріч з дітьми відбулася у середній школі № 200 у Києві. Відтак, були зустрічі з дітьми спецшкіл-інтернатів Львівської області — Великого Любіня, Лопатина, Самбора, Підкаменя і Львова.

Голова та її заступниця Союзу Українок зі Сум приїхали до Києва отримати грамоти, книжки та нагороди дітям із трьох шкіл їхнього міста. Я мала змогу побувати ще в Каневі у середній школі ім. Івана Франка.

У кожній школі представницю СУА сердечно вітали вчителі та діти, демонструючи свою артистичну майстерність, даючи концерти, користуючись гарною українською мовою.

Подяки вчителів, учасників конкурсу віддзеркалюють потребу таких конкурсів-змагань української молоді, де б вони не проживали. Вони запевнюють Союз Українок Америки, що наші заходи допомагають вчителям та виховникам молоді у формуванні молодих патріотів-українців.

За адміністрацію конкурсу

Ольга Тритяк,
заступниця голови СУА.

ВІСТІ З ЦЕНТРАЛІ

*Під час бенкету: голова ділової Президії 7-го Конгресу Тарас Підзameцький, голова УВКРади Іван Драч, голова СУА Анна Кравчук, депутат Верховної Ради України Ярослав Стецько.
Seated from left: Taras Pidzamecky, Ivan Drach (from Ukraine), Anna Krawczuk and Ukrainian Deputy Jaroslawa Stetsko.*

2-7 грудня 1998 р. Торонто, Канада. Відбувся 7-ий Світовий Конгрес Українців, на якому обрано Аскольда Лозинського президентом СКУ на п'ятирічну каденцію. Серед делегатів та гостей із 17 країн, делегація СУА включала Ольгу Тритяк, Ірину Куровицьку та Варку Бачинську. Гостями від Головної Управи СУА були Ярослава Рубель та Люба Біловщук. Голова СУА Анна Кравчук, член Президії СКУ, репрезентувала СФУЖО.

До ділової Президії 7-го Конгресу Анна Кравчук була вибрана другим заступником голови Тараса Підзameцького та Варка Бачинська — секретаркою. Анна Кравчук також була головою панелю "Українська діаспора на перехідному етапі". Серед учасників круглого стола брали участь член-

ки СУА — Ірина Куровицька та Любомира Крупа.

До Президії СКУ увійшла Анна Кравчук як представник СФУЖО. Ольга Тритяк обрана на пост другої заступниці Голови Суспільної Служби Ольги Даниляк. Лідія Черник вибрана членом Контрольної комісії Суспільної Служби СКУ.

Під час бенкету нагороджувано найвищими відзначеннями СКУ — грамотами та медалями Св. Володимира. За рекомендаціями голови СФУЖО Оксани Соколик, за безперервну діяльність упродовж 30 років, Конгрес СКУ нагородив Стипендійну Акцію СУА. Референтка Стипендій СУА Люба Біловщук подякувала за нагороду на бенкеті.

Серед нагороджених грамотами вдячності була Люба Крупа.

*Ліворуч: Люба Біловщук, Анна Кравчук, президент попередньої каденції СКУ д-р Дмитро Ціпівник, генеральний секретар Ярослав Соколик.
From left: Luba Bilowchtchuk, Anna Krawczuk, Dr. Dmytro Cipiwnyk and Jaroslaw Sokolyk.*

*Ліворуч: Варка Бачинська, Ольга Тритяк, Анна Кравчук, Люба Біловщук, Ірина Куровицька.
From left: Barbara Bachynsky, Olga Trytyak, Anna Krawczuk, Luba Bilowchtchuk and Iryna Kurowyuskyj.*

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America, Inc.

JANUARY 1999

Editor: TAMARA STADNYCHENKO

UKRAINIAN POLICING AND TRAFFICKING OF WOMEN

By WALTER ZALISKO and PATRICIA KOTYK-ZALISKO, Esq.

Ukraine gained independence only a short time ago. As a result, police officials in Ukraine have found that their new freedom has also created challenges and problems that until now were of very little concern to the Ukrainian law enforcement community. The problems that are being experienced in Ukraine can be attributed to socio-economic conditions, the structure of the system of policing, political influences and the need for advanced technical training. The United States and Ukraine are entirely different countries, both politically and culturally. In its infancy, the United States faced the same law enforcement issues that are now being pondered in Ukraine.

Between March 29 and April 12, 1998, we traveled to Ukraine to train law enforcement officers and cadets in several branches of the Ukrainian police, or "Militia", in the city of Lviv, Ukraine. More particularly, we instructed officers and cadets in the following areas: criminal investigation, principles of criminal law, investigative techniques and protocols, community policing, and the mechanics of child physical and sexual abuse, Megan's Law, homicide, sexual assault and domestic violence.

We conducted this training in the Ukrainian language and came away with several observations, all of which bolster the conclusion that continued greater educational efforts in these areas of criminal investigation are desperately needed.

Although neither of us was born in Ukraine, we are proud of our Ukrainian heritage. We were quite familiar with the cultural beliefs and standards maintained by Ukrainians. Those mores were ack-

From left to right: Anya Borysova, Project Liaison; General Victor Regulsky, Police Academy Director; Patricia Zalisko and Walter Zalisko; and man on right is unidentified.

nowledged during instruction and both instructors and attendees concluded that our ability to communicate in a common language and with that appreciation only assisted in comprehending the far-reaching nature of these insidious crimes. As a result, we were able to cover more areas in greater detail and in less time. We also discovered that despite Ms. Kotyk-Zalisko's gender, she and the officers were freely able to discuss frequently encountered difficulties in detecting and prosecuting child sexual and physical abuse and domestic violence issues. Perhaps her experience as a prosecutor and our common heritage united to break down some prevalent barriers to exploring the cruel realities of these offenses. Ms. Kotyk-Zalisko and the trainees also concluded that when these particular crimes are examined, the "cycle of violence" which

Patricia Zalisko teaching a class of advanced police recruits.

Group of police officials in attendance at one of the seminars.

American professionals now recognize endures in Ukraine as well. The instruction concentrated on detecting and thoroughly investigating such matters with the objective of ending the vicious cycle, rather than imposing judgment on any one cycle.

Rather than following textbook instruction, we found the cadets highly interested in more mundane policing practices. They wanted to hear about actual case experiences and procedures which the police use in the United States. Cadets and seasoned officers alike wanted to learn more about American policing strategies. During training we found that attendees and instructors were able to address problem areas that were heretofore culturally "off-limits" and taboo in Ukraine. For example, Ms. Kotyk-Zalisko was informed that prostitution by adolescent girls typically less than 15 years of age was prevalent. We learned that cadets and seasoned police officers were becoming increasingly concerned with the exploitation of young adopted children by potential foreign abusers and about the trafficking of women in foreign countries.

The training program, along with previous visits to Ukraine, helped build a foundation for a conference held this past July. In conjunction with Project Harmony, a Vermont based not-for-profit cultural and educational exchange organization, we coordinated a "Trafficking of Women" Conference in New Jersey/New York. White slavery rings have thrived on the exploitation of women from developing countries for years. Rising unemployment, poverty and weakened social structures have caused the CIS countries -- Ukraine and Russia in particular -- to become the latest target countries for the recruitment of women into sexual slavery. The

recent arrest of Russian gang members in New York City by the FBI highlights some of this far-reaching problem.

In a November 1997 address in Lviv, First Lady Hillary Clinton denounced trafficking in women as a fundamental "violation of human rights ... nothing less than modern slavery." The U.S. Government has now identified this problem as a priority issue.

The trafficking of women from Ukraine is increasing rapidly. Most women are recruited through friends and acquaintances, but on arrival in the destination country, many women find themselves indebted to a trafficker or club owner. We also found that many of these women are actually sold by their husbands or families. Approximately one year ago in Italy, in the basement of a mob hang-out, a young Ukrainian woman stood half naked on a stage, being sold to the highest bidder, while her husband watched nearby. Most of the traffickers are members of organized crime, ruthless organized group of criminals which have been operating in the New York/New Jersey area for many years. Many of the women are offered legitimate jobs and are then either tricked or forced into prostitution. Others know they will work as prostitutes. Many of the young women are often beaten or murdered if they do not cooperate. It has been reported that up to 85 percent of Ukrainian women involved in prostitution abroad are forced into the business against their will. Tens of thousands of Ukrainian women have been turned into "white slaves" throughout the world. The full scale of the problem remains unknown, however, because few women are prepared or able to report what has happened to them to the police. Because of

the attitude towards police in Ukraine, these women also distrust American police.

In 1996, "Peter G", a German citizen, was arrested on 36 charges of trafficking in human beings, pimping, and bribery. He had at least 30 Ukrainian women working for him in the brothels he owned, and police suspect he was responsible for trafficking up to 600 women and girls into Germany under false pretenses. He allegedly recruited them by placing ads for "babysitters" in Polish and Ukrainian newspapers. One of Peter G's victims was a fifteen-year old girl, who stated that she was brought into Germany by two men who confiscated her passport, raped and beat her, and took her to Hamburg, where she was forced to have sex with as many as twenty clients a day.

Walter, through his law enforcement activities, has found many Ukrainian and Russian women working in massage parlors and as escorts throughout New Jersey and New York. Recently, he took two Ukrainian officials to a go-go bar in Newark, New Jersey to witness the problem for themselves. There were sixteen women dancing at the club that night. Fifteen were either Russian or Ukrainian. Five of them were from Lviv. Standing to the side of the bar was a Slavic looking man who was the "caretaker" of these women. His job was to drive them to and from Brighton Beach, New York, make sure they didn't walk away, and collect their earnings. This problem does not just exist in New York or New Jersey. Our Ukrainian women are being victimized throughout the world, with Israel, Belgium, Germany and Italy being the largest importers of Ukrainian women.

Organized crime, which primarily controls the trafficking of women, has become one of the most important political problems in Ukraine. It threatens to further damage the already unstable political,

economic, and social systems of Ukraine by means of corruption and violence. It has created a situation where there is no guarantee of the Ukrainian citizen's personal safety.

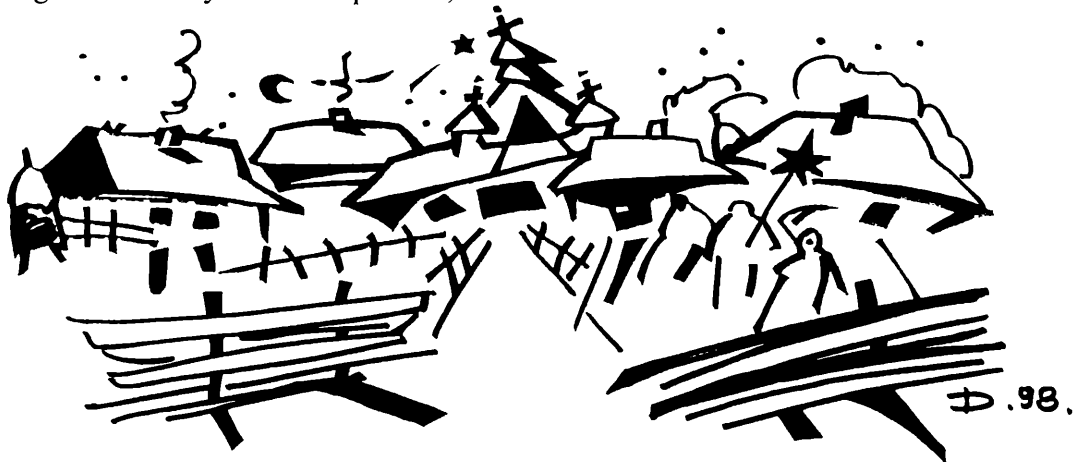
On April 13, 1998, Ukrainian President Leonid Kuchma signed a law making trafficking in human beings a criminal act. The problem with this new law is that its enforcement is almost impossible. Victims are reluctant to testify and the mob controls many Ukrainian officials. But it is a good beginning and it shows a commitment by Ukraine to curb this problem.

We also came to realize that as people travel and communicate more openly and regularly, our criminal problems are not confined to the shores of the United States, but are also a problem in the young nation of Ukraine. It is important that we share our knowledge of and skills in dealing with the worst elements of our respective societies.

We can never fully reciprocate the hospitality extended by the Ukrainian people to us and to the many American police officers who traveled with us. During our stay, our hosts treated us like family, if not better. It was a pleasure and an honor to represent the United States Department of State in this program, a huge success for instructors and for attendees. We believe that the continuation of such programs is vital to international law enforcement efforts.

Mr. Zalisko, a Sergeant of Police with the Jersey City Police Department, has served as Chief Undersheriff for Monmouth County, New Jersey, and is the owner of a police management consulting firm.

Mrs. Zalisko, a member of UNWLA Branch 4, served as New Jersey Deputy Attorney General and as an Assistant County Prosecutor Director for 15 years. In 1994, New Jersey's Governor Whitman appointed her as the State's Public Guardian.

UKRAINIANS BEYOND THEIR BORDERS: HRYHORII ORLYK IN FRANCE

by HÉLÈNE TURKEWICZ-SANKO

In 1747, at Versailles, Hryhorii Orlyk (1702-1759) married Louise-Hélène Le Brune de Dinteville, a lady whose family had received aristocratic status in the XITH century and who was related to the French royal dynasty. The original marriage document, which is housed at the castle of Dinteville, identified Hryhorii Orlyk as Comte Orlyk, the eldest son of His Highness Count Pylyp Orlyk, Leader of the Cossack nation ... (and of Her Highness Lady Anne Hertzig, his wife and presently his widow).¹

Who was Hryhorii Orlyk son of Pylyp Orlyk (1672-1742), Leader of the Cossack Nation? We find answers in the works of historians who specialize in researching the history of Ukrainian Cossacks and the history of the Ukrainian emigrés known as the Mazepists who pursued Mazeppa's dream of seeing Ukrainians united in an independent and sovereign state.

It was Ilko Borshchak (1892-1959), late professor of Ukrainian at the French National School of Oriental Languages in Paris, who headed the "Orlikiana" in the 1920s. His research, critical studies and subsequent publications concentrated on the Orlyks' political lives. He focused special attention on Hryhorii Orlyk and his role while in the service of France. His work, *Velikiy Mazepynets' Hryhor Orlyk* (The Great Mazepist, Hryhor Orlyk) appeared in Ukrainian in Lviv in 1932 and an English translation was published in Toronto in 1956.² Numerous scholars have since contributed to Borshchak's "Orlikiana".³ In addition, two of the three volumes of Pylyp Orlyk's *Diaries*, which provide primary materials for further inquiries into the background and mission of Orlyk's son, have been published at Harvard University.⁴

Ukrainian encyclopedias have always made the distinction between father and son, yet Hryhorii Orlyk seems to be known only to Ukrainian scholars.⁵ As an example of this is the 1982 publication of *The Modern Encyclopedia of Russian and Soviet History*.⁶ There is only one entry for Orlyk and the article erroneously states that Pylyp (Filip) Orlyk "after having lived in Sweden from 1714 to 1720, lived in Germany, Poland and France and attempted to organize intervention in these states against Russia." Although Pylyp Orlyk did live in Sweden and traveled through Poland and Germany, **he never went to France**; it was the son and not the father who was entrusted by the French ambassador to Poland with a secret mission to France.

In order to understand Hryhorii Orlyk's life journey throughout Europe before he was entrusted with his secret mission to France, it is important to examine the historical background in which he was raised. Hryhorii was born in 1702 in historic Baturyn, the capital of Ukraine under Hetman Mazeppa. At this time, the lands of Ukraine were divided into what became known as "Right Bank

Ukraine" and "Left Bank Ukraine". Right Bank Ukraine was under the leadership of Mazeppa. He was the commander, or Hetman, of the Ukrainian Cossack elite who fought against foreign absolutism -- specifically that which Peter I, Duke of Muscovy, sought to impose in Ukraine. Left Bank Ukraine also fought against foreign absolutism. There, the military units were under the leadership of Cossack elders known as the "starshyna". These Cossacks, whose stronghold was hidden beyond the rapids of the Dniro River, became known as the Cossack "Zaparog" (the Cossacks beyond the rapids) and their army was referred to as "the Zaporozhian Host".

Mazeppa's dream was to unite the Right Bank and the Left Bank and create an independent Ukrainian state. Yet his dream could not materialize without foreign help and for this reason, he allied himself with King Charles XII of Sweden and embarked in a war against Peter I. Unfortunately, Mazeppa and Charles XII were defeated by the Russians at Poltava in 1709 and were compelled to seek refuge within the Ottoman Empire in Bessarabia, in the border town of Bender. About three months after the defeat at Poltava, Mazeppa died, and his secretary, Pylyp Orlyk, became the new commander of the forces of Right Bank Ukraine. Pylyp Orlyk took it upon himself to devote his life to the revival of Mazeppa's dream. As Professor Subtelny states:

"For thirty-two years Pylyp Orlyk continued to cause problems for Russia's rulers. Orlyk took on the role of standard-bearer for the struggle against tsarist rule for the rights and privileges of the Ukrainian people and the Zaporozhian Host".⁷

Voltaire (1694-1778), a contemporary of Orlyk the father and Orlyk the son, and whose courtly function was to write the history of his time ("historiographe du roi"), gives the following account of the situation in Ukraine in 1709 in his *History of the Life of Charles XII*:

"Ukraine has always aspired to liberty; but being surrounded by Muscovy, the dominions of the Grand Seigneur (La Porte), and Poland, it has been obliged to choose a protector, and consequently a master, in one of these three states. The Ukrainians at first put themselves under the protection of the Poles who treated them with great severity. They afterwards submitted to the Russians who governed them with despotic sway. They had originally the privilege of electing a prince under the name of general; but they were soon deprived of that right; and their general was nominated by the court of Moscow. The person who then filled that station was a (polish) gentleman, named Mazeppa, and born in the palatinate of Podolie. He had been brought up as a page to Jan Casimir, (and had received some tincture of learning at this court) ... The superiority of his knowledge gained him great respect among the Cossacks; and his reputation daily increasing,

the czar found it necessary to make him a prince of Ukraine ... but Mazeppa was resolved to render himself independent, and to erect Ukraine .. into a powerful kingdom. Brave, enterprising ... he entered into a secret league with the king of Sweden, to hasten the downfall of the czar, and to convert it to his own advantage."⁸

After the Battle of Poltava, Pylyp Orlyk followed Charles XII to Bender. Bender was a very cosmopolitan city where people from various backgrounds mingled, speaking numerous languages. The young Hryhorii Orlyk was seven years old when his father succeeded Mazeppa as Hetman and at Bender he grew up receiving a formal, as well as informal, education. He spoke nine languages fluently: Ukrainian, Polish, Swedish, German, French, Romanian, Turkish, Greek and Tatar.

One could say that Hryhorii Orlyk's diplomatic career began at the age of ten when in 1712, his father sent him as a messenger to the Vizier Mehmet Baltage at his residence at Yase with a request not to sign a treaty with Moscow until Ukraine was free. The Vizier disregarded the request and kept Hryhorii hostage for a time. At Bender, Hryhorii met people who later in the century occupied strategic political positions. Three of these people merit special attention. The first was a Polish gentleman whose destiny took a new turn because of his daughter's marriage. Stanislaw Leszczynski, was pretender to the Polish throne and the father of Maria Leszczynski, who married the King of France, Louise XV, in 1725. The second was Kaplan Girei, who reigned as Khan of Crimea three times: 1708-1709, 1713-1716, and 1730-1736. Later in life, Hryhorii would meet with him as a French ambassador. The third person was the future Grand Vizier Hasi Ali Aga, with whom Hryhorii would have contacts in Constantinople in 1732.

When Charles XII left Bender on 1714, Pylyp Orlyk and his men followed him to Sweden. The young Hryhorii distinguished himself in Charles XII's army at the battle of Shtalundt in 1715. He was then thirteen. A year later, he left the army to study at Lund University in Sweden. By 1716 he had his first formal audience with the king who remained the patron of the Orlyk family until his death in 1720. After the king's death, Pylyp Orlyk started a long journey throughout the courts of Europe in the hope of obtaining political and financial support. In this quest, he traveled to Germany, Austria, Bohemia, Poland and the Ottoman Empire. His journey ended in Salonika where the Ottomans detained him for twelve years. Hryhorii Orlyk was eighteen in 1720, and rather than accompanying his father, went to Hanover to serve in the Saxon guard. However, two significant events occurred in 1725 which changed his life orientation. The first of these was the marriage between Louis XV of France and Maria Leszczynski, daughter of Stanislaw Leszczynski, pretender to the Polish throne. Because of the marriage, France's interest in Poland became an issue. The other major event was that the Austrian Emperor officially recognized Peter I as the "czar of all Russia", giving him the freedom to expand his territories southward to the Black Sea.

When the Saxons allied themselves with

Petersburg, Hryhorii Orlyk offered his services to Poland. His upbringing and the fact that his father was the Hetman-in-chief fighting for the cause of a free Ukraine dictated his actions. Polish interests, had become of interest to France. And in this connection, the elder Orlyk, relentlessly warning European governments of the expansionist menace Russia posed not only to Europe, but to Asia, as well, also became of interest to France. As Professor Subtelny states:

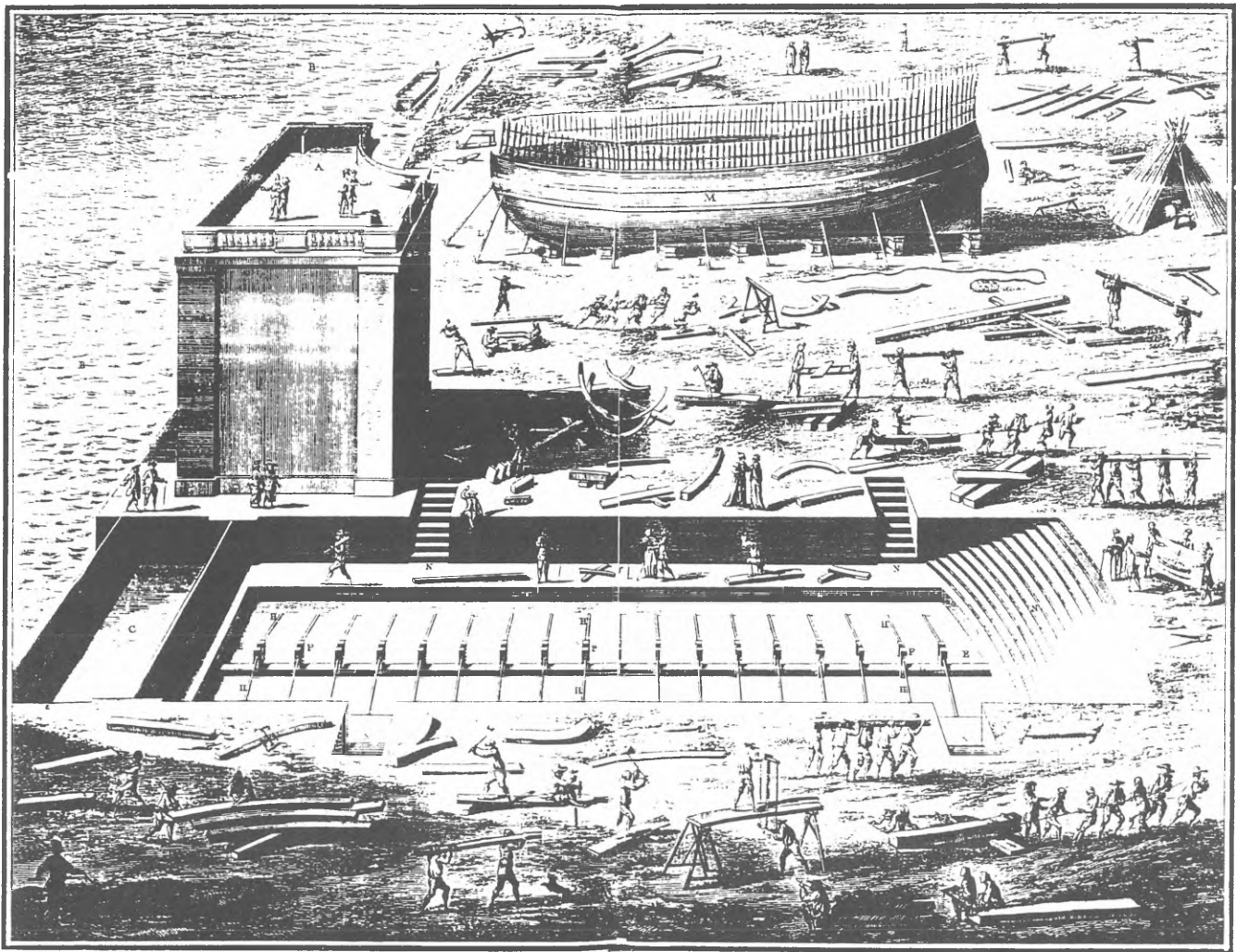
"Confronted by the alliance of Austria and Russia, French strategists opted to create a 'cordon sanitaire' between the two empires which would consist of Sweden, Poland and the Ottoman Empire ... In the geo-political speculations, the area between Poland proper and the Ottoman Empire, that is, Ukraine, was of crucial importance..."⁹

Expecting that Orlyk's men and the Cossack Zaporog could be used as a link between Poland and the Ottoman Empire, France began a triangle of correspondence between three French diplomats involved in evaluating the situation in regards to the Cossacks. Their man in Warsaw was Antoine Felix de Monti who prepared an extensive Pro Memoria dealing with the Ukrainian problem. In France, two men were in charge: Cardinal de Fleury, Premier of France, and Chovelaine, the Minister of Foreign Affairs. In Constantinople, the French ambassador was Marquis Louis-Sauveur de Villeneuve (1675-1744). De Villeneuve was assigned to contact the elder Orlyk and to report on him.

It was a Swedish diplomat who, in 1729, pointed out the existence of Hryhorii Orlyk to the French ambassador in Warsaw, Antoine Felix de Monti. The Swedish diplomat noted that the Orlyks might be useful in mobilizing the Zaporizhian Cossacks and the Crimean Tartars in a diversion against the Russians who were sure to oppose the election of Leszczynski. Included with the Swedish diplomat's recommendations was a short summary of Mazeppa's and Orlyk's reasons for struggling against the tsar. The result was an intense correspondence from De Monti in Poland (September 18, 1729) to the Marquis de Villeneuve in Constantinople and to Chovelaine in France (November 7, 1729). By November 17, 1729, Hryhorii Orlyk was in Paris, recruited into French service.¹⁰

With personal letters from Louis XV, Hryhorii Orlyk left Paris on two secret missions: one to the Porte in 1730, and the other to the Crimean Khan in 1732. He traveled by boat from Marseilles (March 12, 1730) to Salonika. There, by mid-May 1730, he met with the French ambassador to Constantinople, Marquis Louis-Sauveur de Villeneuve (1675-1744). De Villeneuve was a commercial attaché to the Porte. He had been instructed to get in touch with the elder Orlyk for sometime and to report on him.¹¹ Father and son met in Salonika and during this meeting, Hryhorii was instructed by his father how to behave and conduct his mission with the Grand Vizier.

In October, Hryhorii Orlyk set out from Constantinople to France. On December 9, he met with Chovelaine and Fleury, and presented a memorandum in which he stressed the necessity of the emergence of Ukraine for the preservation of a European balance of

An Oriental Landscape. From A Diderot Pictorial Encyclopedia of Trades and Industry. Volume 2. New York: Dover Publications (1959).

power. In January 1732, at Versailles, Orlyk's memorandum was discussed and he was again entrusted with a new mission to meet with the Tartar Khan. As he was preparing to travel to Crimea, Pylyp Orlyk secured for him a Polish version of a document known as "Project of Peter" which revealed a 1711 Muscovite plan of expansion to the South, including the Crimean peninsula.

For his second trip to the East, Hryhorii Orlyk traveled through Smyrna, Constantinople, Kaffa and Bakhchesarai, the Crimean capital. He met two people he had known from his childhood in Bender: Kaplan Girei, the Tartar Khan, and Haci Ali Aga, the Grand Vizier. At the meetings, which lasted from July to October 1732, it was agreed that Pylyp Orlyk must be reunited with the Cossack army. When Hryhorii Orlyk returned to Paris on November 14, 1732, he brought letters from the Khan to Louis XV and Stanislaw Leszczynski, assuring them of his support. The mission had been a total success.

After the death of Poland's King August II in 1733, Hryhorii Orlyk was entrusted with two other missions. In 1734, he was sent to meet with the Khan and the Cossack elders to persuade them to assist his father to fulfill Mazeppa's dream of a united Ukraine. For religious rather than political reasons, the dream was unfulfilled. The Cossack elders mistrusted a Christian-Muslim alliance and preferred to aspire to a Byzantine Orthodox alliance.¹² In 1735, as a member of the King's Guard, Hryhorii embarked on a second mission, securing safe passage through Germany for Stanislaw Leszczynski so that Leszczynski could be proclaimed king by the primate of Poland in Warsaw.

For the remaining twenty-five years of his life (1735-1759), Hryhorii Orlyk remained attached to the French Ministry of Foreign Affairs, offering his expertise through "memoires". His message to the French Ministry was an echo of information he had received in the 1732

letter from his father, a letter containing proof of a Russian course of action against the Ottoman Empire and expansion to the South, including the threat of the complete destruction of the Crimean Tartars.

Hryhorii Orlyk's military service in France took a new turn after his marriage with Louise-Hélène Le Brune de Dinteville in 1747. With his wife's wealth, he was able to equip a regiment known as the Royal Suédois dragoons stationed at Comercy in Lorraine, and in 1748 he was appointed a French general. More importantly, in 1750, he became a member of Louis XV's private council -- the Secret du Roi -- which assisted the king in shaping foreign affairs policies. As a general, he distinguished himself at Bergen in April 1759, but was wounded and died on November 14, 1759 after twelve years of service in the French military and more than thirty years of service to Franco-Ukrainian relations at the court of Louis XV.

The Eighteenth Century is known as the century of enlightenment and Pylyp and Hryhorii certainly contributed in enlightening the West about the Cossack nation. Their contributions were significant. Pylyp Orlyk's *Diaries*, valuable as documents for the study of Ukrainian history are yet to be explored by scholars interested not only in history, but also in linguistic, literature and logistics in Eastern Europe. It is unfortunate that the third volume of the *Diaries*, which contains the most crucial correspondence of Pylyp Orlyk after 1731, remains unpublished and is not readily available for research. Both Orlyks were instrumental in maintaining France's anti-Russian policy at least until 1735, Pylyp Orlyk as Mazeppa's successor and as the tireless advocate for Ukrainian independence and Hryhorii Orlyk, as a diplomat and military man, a model of courage, dedication and intelligence.

A man of the hour, Hryhorii Orlyk was an especially invaluable asset to the French court. He had lived in Eastern Europe (an area for which there were few maps except for Beauplan's), he could speak the numerous languages of the East, and he knew personally many of the prominent people that were the leaders and policy shapers of the region. He provided the French court, and ultimately all of Europe, with details about Eastern Europe that were previously unknown. Without this insights and information, much of it communicated to Hryhorii Orlyk by his father, Voltaire's *History of the Life of Charles XII* could not have been written. Published in 1731, the book informed the whole of Europe about Mazeppa, the Cossack nation, and Russian expansionist plans. The information also found its way into Diderot's *Encyclopedia* (1749-1776).¹³ For the first time, names and terms relating to Ukraine were fully explained: Borysthenes (Dnipro), Mazeppa, Poltava, Cossack, Zaporizhian Cossack, Hetman. To this day, these entries provide interesting and sometimes intriguing and unusual information about the East. The illustration for "An Oriental Landscape", for example, shows a distinctive naval shipyard, unmistakably Russian, with men dressed in Russian fur coats and tall fur hats supervising the construction of sea vessels. The workers, dressed in Western clothes, hold the construction

plans. Through entries and illustrations like these, Diderot's encyclopedia documents the reasons Ukraine and its neighbors, especially Poles, Turks and Tartars, were viewed by France, and ultimately Europe, as the potential "cordon sanitaire" which would provide a protective shield against the expansionist ambitions of the Russian czar. Perhaps without intending to, it also documents the importance of Hryhorii Orlyk as the diplomatic force which encouraged and cemented Franco-Ukrainian relations on this issue.

Copyright Hélène N. Turkewicz-Sanko, Ph.D.
John Carroll University, 1998.

END NOTES

1. Dinteville, France. Recent correspondence with Marquis de la Ville Baugé provided photographs of the castle and one photograph of the descendants of the Dinteville family. In his letter, the Marquis indicated that his family knows practically nothing about Hryhorii Orlyk's life and contributions. This may be due in part to the fact that anything written about the Orlyks is either in Ukrainian, Polish or English.
2. Ilko Borshchak was the first to write about Hryhorii Orlyk's life and contributions. Most of his research was conducted in the castle of Dinteville in the 1920s and at the Ministry of Foreign Affairs. His book about Hryhorii Orlyk was completed in 1930, published in Lviv in 1932, and published in English translation in Toronto in 1956 under the title of *Hryhor Orlyk: France's Cossack General*. Borshchak also authored numerous articles about Pylyp Orlyk. Of special interest is "Pylyp Orlyk's Devolution of the Ukraine's Rights" published in the 1958 *Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.* Vol. VI, No. 3-4 (21-22): 1296-1313.
3. In 1949, Nicholas D. Chubaty brought the public's attention to Hryhorii Orlyk's role in Franco-Ukrainian history in his article "Mazeppa's Champion in the Secret du Roi of Louis XV, King of France" published in the *Ukrainian Quarterly* [Vol. 4, No. 2:37-51]. More recently, according to the bibliography provided by Professor Zoia Khyzhniak of the Kyiv Mohyla Academy for her article "Pylyp Orlyk" which is published in *Our Life* [Vol. LV, No. 7-8 (July-August 1998):1-5], Ilko Borshchak's book was re-edited in Kyiv in 1996. Also of interest is Professor Orest Subtelny's *The Unwilling Allies: The Relations of Pylyp Orlyk with the Crimean Khanate and the Ottoman Porte (1710-1742)*. Ph.D. Dissertation at Harvard University, 1973.
4. In the series of Harvard Library of Early Ukrainian Literature. Texts: Vol. V. *The Diariusz podrozny of Pylyp Orlyk (1720-1726)*; Texts: Vol. VI. *The Diariusz podrozny of Pylyp Orlyk (1727-1731)*. Omeljan Pritsak, editor-in-chief. Harvard University Press for the Ukrainian Research Institute of Harvard University, 1989. The publication of Texts: Vol. VII, which was forthcoming, has been postponed to an indefinite date.
5. *Ukrains'ka Radians'ka Encyclopedia*. M.P. Bazhan, editor-in-chief, Kyiv, vol. 10:378 (1962); *Encyclopedia Ukrainoznavstva*. Volodymyr Kubijovyc, editor-in-chief. "Molode Zhyttia." Munich: Logos II/5 (1966): 1875-76;

- Encyclopedia of Ukraine*. Danylo Husar Struk, editor. "Orlyk, Hryhor and Orlyk, Pylyp" by T. Mackiw. Toronto: University of Toronto Press. Vol. III (1990): 716. 6. Joseph L. Wiczynski, editor. Academic International Press. Vol. 26.
7. *The Diariusz podrozny of Pylyp Orlyk*. Volume V - Introduction (xvii-xiii).
  8. John Morley. *The Works of Voltaire: A Critique and Biography*. 42 volumes. Akron, Ohio: The Werner Company (1905). Vol. XX. Chapter IV. (158-160).
  9. "Mazeppists and Stanislawists, the First Ukrainian and Polish Emigrés." *Poland and Ukraine Past and Present*. Edmonton (1980). 91.
  10. Orest Subtelny. "Peter I's Testament: A Reassessment." *Slavic Review*. (1974). Professor Subtelny's list of publications on the subject is most impressive and includes the following: "Peter I's Testament: A Reassessment." *Slavic Review*. 33(1974); 663-78; "Pylyp Orlyk and the Campaign of 1711." In *Jubilee Collection of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in Canada*. Winnipeg (1976):62-74; "Political Cooperation and Religious Antagonism: Aspects of Cossack Relations with the Turks and Tartars." In *Collected Essays in Honor of Professor Aleksander Ohloblyn, Ph.D.* New York (1977):454-64; "The Great Powers in Eastern Europe and the Ukrainian Emigrés 1709-1742." *Canadian-American Slavic Studies*. 12(1978):136-53; "Mazeppa, Peter I, and the Question of Treason." *Harvard Ukrainian Studies*. 2(1978):158-83; "The Ukrainian-Crimean treaty of 1711." In *Eucharisterion: Essays Presented to Omeljan Pritsak on His Sixtieth Birthday by His Colleagues and Students*. ed. Ihor Shevchenko and Frank Sysyn. Cambridge, Mass. (1980). (Harvard Ukrainian Studies 3/4 [1979-1980], 808-17; "The First Generation of Polish and Ukrainian Emigrés: A Comparison." In *Poland and Ukraine: Past and Present*. ed. J. Potichnyi. Edmonton-Toronto (1980):83-96; "Cossack Ukraine and the Turco-Islamic World." In *Rethinking Ukrainian History*. ed. Ivan L. Rudnytsky. Edmonton-Toronto (1981):120-34; "The Mazeppists: Ukrainian Separatism in the Early Eighteenth Century." *East European Monographs*, 87 Boulder, Colo. (1981).
  11. There is a study of Villeneuve's stay in the Orient by A. Vandal. *Une Ambassade française en Orient sous Louis XV*. Paris, 1887.
  12. Orest Subtelny. "political Cooperation and Religious Antagonism: Aspects of Pylyp Orlyk's Relations with the Turks and Tartars." *Collected Essays in Honor of Professor Aleksander Ohloblyn, Ph.D.*, Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. New York (1971): 455.
  13. *Dictionnaire Raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers*. <http://humanities.uchicago.edu/ARTFL/projects/encyc/>

SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Bazhan, M.P. editor. *Ukrains'ka Radians'ka Encyclopedia*. Kyiv (1962).
- Borshchak, Elie. *Velykyi Mazeptyvets' Hryhor Orlyk*. Lviv (1932).
- *Hryhor Orlyk: France's Cossack General*. Toronto (1956)
- "Pylyp Orlyk's Devolution of the Ukraine's Rights." *The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.*, Vol. VI (1958), No. 3,4 [21-22]: 1296-1313.
- Chubaty, Nicholas, D. "Mazeppa's Champion in the "SECRET DU ROI" of Louis XV, King of France." *Ukrainian Quarterly*. Vol. 5, No. 2:37-51.
- Diderot, Denis. *Dictionnaire Raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers*. [Http://humanities.uchicago.edu/ARTFL/project/encyc/](http://humanities.uchicago.edu/ARTFL/project/encyc/)
- Kubijovyc, Volodymyr. editor. *Encyclopedia Ukrainoznavstva*. Munich: Logos (1966).
- McEvedy, Colin. *The Penguin Atlas of Modern History (to 1815)*. n.d. (but prior to 1982.)
- Morley, John. *The Works of Voltaire, A Critique and Biography*. Akron, Ohio: The Werner Company (1905).
- Orlyk, Pylyp. *The Diariusz podrozny*. Omeljan Pritsak, editor. Harvard Institute of Ukrainian Studies Publications, Vol. 5 and Vol. 6 (1989); Vol. 7: forthcoming publication interrupted.
- Subtelny, Orest. "political Cooperation and Religious Antagonism: Aspects of Pylyp Orlyk's Relations with the Turks and Tartars." *Collected Essays in Honor of Professor Aleksander Ohloblyn, Ph.D.*, Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., New York (1971).
- "Peter I's Testament: A Reassessment." *Slavic Review*. (1974).
- "Mazeppists and Stanislawists, the First Ukrainian and Polish Emigrés." *Poland and Ukraine Past and Present*. Edmonton (1980).
- Struk, Danylo Husar. editor. *Ukrainian Encyclopedia*. University of Toronto Press (1990).
- Wiczynski, Joseph L. *The Modern Encyclopedia of Russian and Soviet History*. Academic International Press (1982)

happy new year!

ХЛІБ

НАШЕ ХАРЧУВАННЯ

Коли на дворі сніг, мороз і вітер — в кухні свіжоспечений хліб впроваджує в прегарний настрій. Чому б не спробувати?

При виробі дріжджового тіста є певні правила, яких необхідно дотримуватися:

- а) у кімнаті повинно бути тепло,
- б) дотримуватися точних мір чи ваги,
- в) складники повинні бути кімнатної температури,

г) форми для випікання слід підготувати перед початком приготування тіста.

БІЛИЙ ХЛІБ

5-6 горняток борошна (муки)

3 ложки цукру

2 чайні ложечки солі

2 торбинки сухих дріжджів

2 горнятка води

1/4 горнятка олії

Приготувати 2 форми на хліб 9x5 інч. (змастити товщом). Виміряти борошно одногогорнятковою міркою, вирівнюючи верх ножем. У великій мисці добре вимішати 2 горнятка борошна, цукор, сіль і дріжджі. У малій риночці загріти воду і олію до температури 120-130° F, додати до борошна. Мішати спершу повільно а далі швидко у електричній мішалці приблизно 3 хв., опісля додати ще 2,5-3 горнятка борошна і місити рукою поки тісто не відставатиме від стінок миски.

Вийняти на добре посипану борошном стільницю і місити ще 10 хв., підсипаючи при потребі борошном. Вложити тісто у намащену велику миску, накрити рушничком, поставити в тепломі місці на 1,5 год., щоб підросло (збільшилося вдвічі).

Притиснувши тісто кулаком, щоб вийшло з нього повітря, на стільниці поділити його на дві частини, вимісити кожну частину окремо, сформувати в кулі і залишити на стільниці, прикриваючи ще на 15 хв., щоб "відпочило".

Кожну частину окремо розкочати на прямокутник 7x14 інч. Звинути у ролик, починаючи з вузкого кінця та вставити у приготовану форму відкритим кінцем до низу. Знову поставити в тепле місце, накрити та чекати поки виросте на 1 інч. понад береги форми. За цей час нагріти піч до 375° і пекти хліб 45-55 хв., або до того часу, коли постукавши по ньому створюється враження ніби він всередині порожній.

ЗВИЧАЙНИЙ СОЛОДКИЙ ХЛІБ

З цього тіста можна теж пекти "завиванці" та різні булочки.

6-7 горняток борошна (муки)

1/2 горнятка цукру

2 чайні ложечки солі

2 торбинки сухих дріжджів

1 горнятко води

1 горнятко молока

1/2 горнятка (1 паличка) масла

1 яйце

Виміряти борошно і всипати до окремої миски. У великій мисці змішати 2 горнятка борошна, цукор, сіль і дріжджі. У риночці підігріти воду, молоко і масло до 120°-130°. Влити гарячу суміш і одне яйце до змішаних сухих складників та збивати на змішувачі біля 3 хв. Потім додати 3-4 горнятка борошна і місити рукою. Далі поступати з тістом так, як описано в попередньому приписі.

30 СОЛОДКИХ БУЛОЧОК

Тісто подібне до попереднього, проте, добре додати 1/2 чайної ложечки тертого цинамону і 1 чайну ложечку тертої цитринової шкурки до змішаних сухих складників. Наприкінці замісу — 1 горнятко родзинок. Коли тісто вже підросло і готове до формування, поділити його на 30 кусничків. З кожного викачати рівеньку кульку, ховаючи родзинки, щоб не виходили на поверхню. Укладати на змащеному дечку на відстані 2 інчів одну від одної. Залишити на 45 хв., щоб підросло. Зверху кожну булочку змастити жовтком змішаним з двома ложками води. Пекти в нагрітій до 375° печі, 15-20 хв. Спечені відразу остудити на дратяній сітці. При потребі булочки можна люкрувати.

БУЛКИ З СУХИМИ ОВОЧАМИ

8-9 горняток борошна

1 горнятко ясно-жовтого цукру

2 чайні ложечки сухих дріжджів

1/2 горнятка теплої води

1 ложка цукру

2 горнятка молока

1/2 горнятка (1 паличка) масла

3 яєць

1 горнятко сухих овочів

Змішати дріжджі з водою і 1 ложечкою цукру. Закип'ятити молоко, додати масло і остудити. Збити яйця, надібравши 2 ложки для змащення тіста перед випіканням, додати цукор і сіль та збивати, щоб було густе. До сімох горняток борошна (у великій мисці), додати дріжджі, молоко з маслом і збиті яйця. Усе добре вимішувати. При необхідності додавати ще борошно. Опісля, на стільниці, місити ще 4-5 хв. Тісто вложити у змащену миску, накрити рушничком, а коли підросло і подвоїлося легко перемісити і залишити нехай ще росте. Тоді сформувати у дві форми, а коли знову підросло, змастити верх залишеним яйцем, додавши 1 ложку води. Вставити хліб у холодну (ненагріту) піч, нарегулювавши температуру до 400°. Після 20 хв. знизити температуру до 375° і пекти ще 20-25 хв.

Сухі овочі додаємо до тіста перед тим, заки тісто другий раз росте.

Овочі можуть бути різні: родзинки, дактилі (фініки), фігі, абрикоси, січені горіхи чи змішані овочі з горіхами.

ДОПИСИ ОКРУГ І ВІДДІЛІВ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

ТРИДЦЯТИЛІТТЯ 97-го ВІДДІЛУ СУА ім. МАРУСІ БЕК

Зустріч з Марусею Бек (друга праворуч). With Marusia Bek.

ДВІ ЗУСТРІЧІ З МАРУСЕЮ БЕК

Що чотири роки, 29 лютого (високосний рік) припадає день народження д-р Марусі Бек, членки СУА і СФУЖО, в минулому радника і заступниці посаdnика міста Дітройту. У невисокосні роки друзі М. Бек відзначають її уродини 28 лютого, щоб засвідчити свою глибоку шану та любов до цієї непересічної особи.

27 лютого, 1997 р. 96-ий Відділ СУА влаштував зустріч д-р М. Бек із членками СУА Дітройтської Округи для того, щоб познайомити громадськість, зокрема молодь, з надзвичайною жінкою: адвокатом, громадською активісткою, політичною провідницею та майстерним бесідником.

Майбутні членки СУА, молоді професіоналістки, студентки та новоприбулі українки були захоплені ораторським мистецтвом та чіткістю думки 90-літньої д-р Марусі, яка з великою гордістю й приємністю розповідала (двомовно) про свою трудову діяльність.

Квітами, веселим співом та теплими віншуваннями сімдесят піднесених сердець доказали своє признание вагомості її трудового зразкового життя.

28 лютого, 1998 р. 26-ий Відділ СУА, який у 1932 р. заснувала д-р Маруся Бек, знову зібрав членок Округної управи Дітройту, щоб відзначити її свято. Щирими словами вітали вельмишановну Марусю голова Округи Дітройт Квітка Іваницька, референтка зовнішніх зв'язків Ірина Прийма та голова 26-го Відділу СУА Віра Гнатюк.

Цього року прибули також дві американські "посестри" з політичної діяльності Дітройту — Ірма Гендерсон та Меріян Маккафі. Вони розповідали про особливий успіх першої жінки-радника Дітройту — д-р Марусі Бек.

Вася Гординська, референтка СФУЖО, привітала д-р Марусю і розказала присутнім про її невтомну діяльність для української громади та започаткування нею літературних конкурсів при СФУЖО.

На відзначення десятої річниці Чорнобильської трагедії, 25-ий Літературний конкурс СФУЖО ім. Марусі Бек вибрав тему "Що я знаю про Чорнобиль". Конкурс оголошено для шкільної молоді і студентства віком від 7 до 23 років. На конкурс було надіслано 249 праць з України та діаспори. Члени журі були глибоко вражені переживаннями дітей подій Чорнобильської катастрофи і рекомендували кращі твори видати окремою книжкою. Так СФУЖО видало книжку творчості дітей і молоді "Чорний біль Чорнобиля", де у працях авторів багато цікавих спостережень, думок і завваг щодо наслідків трагічного лиха. Ця книжка може служити підручником для наших українських шкіл.

Ось, що написала 17-річна Діана Кона із села Ільниця на Закарпатті:

— Єднаймося українці у світі,
Бо ми за країну в одвіті!
Рятуймо Чорнобиль духовний,
Полім бур'яни ці невтомно.
А ми, ваша юная зміна,
Присягу сьогодні складаєм —
Воскресне майбутнє України,
Розквітнемо й ми з рідним краєм!

Обидва вечори вела голова 96-го Відділу та культурно-освітня референтка Округи — Марія Зарицька-Червіовська.

Марія Зарицька-Червіовська,
голова 96-го Відділу СУА.

108-ИЙ ВІДДІЛ В НЬЮ-ГЕЙВЕН, КОНН.

108-ий Відділ в Нью-Гейвен, Конн. влаштував успішний обід у церковній залі св. Михаїла, щоб відзначити День подяки 22 листопада. У цей чудовий день зібралося дуже багато родин і самотніх осіб щоб, подякувати Господеві за його щирі дари і добре здоров'я упродовж року. Живучи у такій добрій країні ми дійсно є щасливі і маємо за що бути вдячні.

Голова Відділу Діонізія Брочинська привітала гостей. Отець Павло Лунів, парох церкви св. Михаїла, поблагословив і по-традиційному розпочав обід.

Союзнянки відспівали молитву "Отче наш", акомпанювала бандуристка Христина Шелдон. Гости розважались лютерією — мали змогу виграти багато подарованих речей. Всі присутні були вдячні союзнянкам за смачні різноманітно приготовлені страви.

Під час обіду нашим гостем був парох Укр. православної церкви св. Покрови який недавно прибув з України.

Марія Антонишин,
пресова референтка.

Членки 108-го Відділу СУА ліворуч: Христя Добчанська-Мельник, Рома Гіна-Тибодо, Діонізія Брочинська, Уляна Зінич. Другий ряд ліворуч: Мері Анн Міковська, Марта Рудик, Христина Боднар-Шелдон, Анна Салемі, Галя Марків, Марія Гуненко, Ліда Хома, Марійка Антонишин, Дарка Марків. Неприсутні на фотографії членки: Леся Аннинзята, Раїса Долішна, Геня Гарвій, Надя Троян, Славка Горбата, Раїса Маркова.

Members of UNWLA Branch 108, New Haven.

100-ИЙ ВІДДІЛ СУА В КАРТЕРЕТ

100-ий Відділ СУА в Картерет Н.Дж. здається самотній Відділ в окрузі при якому існує світличка яку відвідує 23 дітей. Під проводом членки Відділу Олі Кузисин світличка, крім своєї щотижневої програми, кожного року влаштовує дві імпрези — Миколай для дітей околиці Картерет та весняну імпрезу на якій діти виводять гагілки, виконують сценку та співають. На останній весняній імпрезі, крім програми світлички, членки Відділу продавали великодні паски та провели лютерію для здобуття фондів на різні заплановані акції.

Відділ в останньому часі доповнився новими членками, а також новоприбулими з України і число членок зросло до 19. У вересні членки приготували і влаштували продаж вареників для здобуття додаткових фондів які використано на висилку 18 пакунків забавок, одержі та ліків для дітей у сиротинцях Запоріжжя і Черкас, та до садочка в селі Божиків.

У жовтні 1998 р. Відділ взяв участь у етнічному фестивалі міста Вудбридж, Н.Дж., який спонсорував місцевий уряд і спеціально покликаний до цього комітет. Відділ приготував стіл з вишивками, писанками, керамікою, герданами, а також іконою роботи мисткині Галини Титли та традиційним короваєм роботи Ляриса Зелік. До всього були відповідні пояснення англійською мовою як також відповідні брошури про Україну, Український Центр у Гарварді та Український Музей у Нью-Йорку.

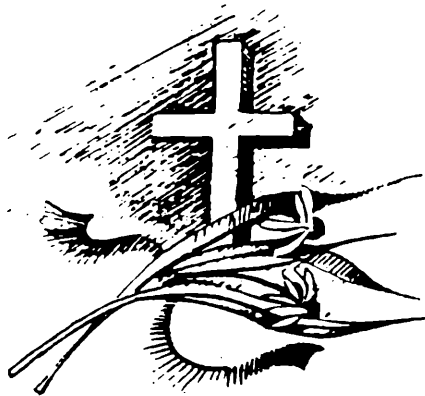
О. Кузисин

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

По довгій і важкій недузі відійшла у вічність 8 травня 1998. наша довголітня подруга **Рома з Романюків Турянська**. Народжена в Західній Україні 1912 р., вже змалку винесла з рідної хати духовні цінності, які постійно плекала і які стали дороговказом на її нелегкому життєвому шляху. Пошана до рідного слова, культури, любов до рідного народу були ідейними напрямними які формували світогляд молодій дівчині. Закінчила українську гімназію УПТ у Тернополі 1929 р. і педагогічні курси для передшкілля. Уже в той час брала активну участь у Союзі Українок (студентський Відділ у Тернополі) а у підпільній боротьбі української патріотичної молоді як член УВО і ОУН. Незадовго настала важка для українського народу реакція польської влади. Рома була в'язнем тернопільської тюрми, потім концтабору Береза Картуська, в 1939 році у Львові на вул. Лонцького, Бригідки. Під час Другої світової війни виїхала, як багато інших, на захід і опинилася у Німеччині але і там досягла її тверда рука окупанта. Була ув'язнена в Берліні у 1944 р., пізніше в концтаборі Мальов під Берліном, в тифозному відділенні для радянських полонених.

Цойно з приїздом до США у 1950 році життя Роми почало нормуватися, хоча й сповнене труднощів нового імігранта. Все ж такі чикагська спільнота була саме тим ґрунтом, на якому її всесторонні таланти могли вільно розвиватися. Багато уваги присв'ятила праці з молоддю, зокрема в Пласті — перші пластові сходи відбувалися в гостинній хаті Роми і Мирослава Турянських, в СУМі, у радіопрограмі для дітей та молоді, де 13 років була диктором передач. Членка 22-го Відділу СУА, з часу приїзду до Чикаго, Рома була довголітнім членом управи, культурно-освітньою референткою, членом радієвої Колегії Відділу. Її надзвичайно цікаві доповіді, есеї, реферати з різномірною тематикою, були завжди на високому літературному рівні, подані справді по-мистецьки. Як знаний мистець слова, Рома була відома не лише у Чикаго, де прикрашала своєю появою громадські імпрези: її запрошували до виступів у численних містах українського поселення. Ро-

зуміючи вагу мистецького слова, вона вела також курси цього жанру для чикагських дітей і молоді. Як член СУА, Рома була цінною частиною нашого Відділу — людиною високої особистої культури і мистецького таланту. Її відхід залишає прогалину яку нелегко буде заповнити.

Хай добра згадка про нашу Рому залишиться надовго в пам'яті її подруг-союзнячок.

Мирослава Шевчик,

пресова референтка 22-го Відділу.

29-го червня 1998 року родина, союзнянки і українська громада в Норт Порт, Фл. відпроварила на вічний спочинок св. п. д-р **Анну Самофал**. Покійна народилася 17 лютого, 1917 року в Задвір'ю біля Львова. Батько, Михайло Басальський, був урядником на залізниці, мати учителькою. Вони навчили Нусю й молодшу дочку Мілю шанувати та любити все рідне.

Нуся вчилася в початковій школі у Задвір'ю, середню освіту одержала у Львові і в 1938 році почала учительську працю. Рік пізніше пізнала молодого кооперативного працівника Василя Самофала з яким одружилася. Та не встигло молоде подружжя загосподарюватися, як воєнні події змусили їх покинути рідні землі. Скитальська мандрівка почалася найперше по

Європі а після закінчення війни завела їх до Америки. Молода родина Самофалів проживала у Філядельфії, Нью-Йорку та задля кращих умов життя переїхали до Нью-Бритен де прожили довгі роки. Тут виростили їхні діти Олександр і Лідія.

Анна виявила великі здібності до науки і в тяжких умовах здобула ступінь магістра слов'янської літератури, педагогіки і бібліотекарства. У 1968 році завершила освіту докторатом на Українському Вільному Університеті в Мюнхені. Понад 25 років працювала в Central Connecticut University, де отримала звання професора.

Дочкавши заслуженої емеритури, родина Самофалів проживала в Глен Спей, а останні роки у Енгельвурд, Флоріда.

Не забувала й про працю для української громади і враз з чоловіком були активні в парафії св. Володимира в Глен Спей, а також організаторами української католицької парафії св. Марії в Норт Порт, Флоріда.

Д-р Самофал розуміла завдання організованого жіноцтва і довгі роки була членкою Союзу Українок Америки, а останні роки — членом управи 56-го Відділу СУА в Норт Порт. Понад 20 років уфундувала стипендії для молоді в Бразилії, також студентам теології в Рудно на Україні.

Раділа з відновлення державности України, мріяла відвідати рідні сторони та здоров'я не дозволяло. Допомогала українським сиротам, висилала пакунки потребуючим, оплачувала висилку книжок до університетської бібліотеки у Львові. В особі д-р Самофал наша громада втратила патріотку. В житті вона керувалася прямолінійністю, доброзичливістю, жертвенністю та скромністю.

Пам'ять про її шляхетну особистість назавжди залишиться між нами. Нехай ця згадка буде прощальною сльозою по світлій пам'яті Нусі Самофал. Вічна їй пам'ять.

Марія Наваринська,
пресова референтка.

Закінчення на 36 стор.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ПОЖЕРТВИ ВІД 1-го ДО 30-го ВЕРЕСНЯ 1998 р.
ДАТКИ

По 1.000.00 дол. — д-р Богдан і Джоанна Целевичі, Людмила Бойко;

по 100.00 дол. — Осип і Ольга Боби, д-р Ірена Комаринська, Соломея Дроздовська, Алекс Кедринський, Іван і Софія Головки, д-р Віталій і Олександра Богданіві, Ольга Гуглевич, д-р Стефан Нічай;

по 50.00 дол. — Надія Костик, Осип і Марія Лисогори, Теодозій і Ольга Зазулі, Лідія Дидик, Дарія Винників, Іван Жуковський, Анна Гбур, Стефан Гук, Марія Савицька;

по 40.00 дол. — Юрій і Зоряна Ставничі, Юрій Мельникович;

30.00 дол. — Марія Старостяк;

по 25.00 дол. — Софія Барусевич, Марта Перейма, Ярослав і Теодозія Кушнірі, Євгенія Тот, Роман Стефанюк, Теодозія Брикович, Оріся Мішко, Василь і Маргарета Кіци, Robert & Marta Torielli;

по 20.00 дол. — Михайло Сеньків, Михайло і Люба Лапичак Леськи, Рома Кохман, проф. Юрій Шевельов, Микола Мілянч, Микола Курчак, Н. Н.;

по 15.00 дол. — Анна Максимович, Марія Слободян, Богдан і Христина Сєники, Михайло Тренза;

по 10.00 дол. — Ольга Тарас Ляморте, Зиновій Савицький, Ярослава Ставнич, Юрій і Ольга Диби, Неоніля Гордієнко, Катерина Глинянська, Ольга Білостоцька, Ярослава Солган, Левко Майстренко, Іван Черешня, Анна Кібало, Ярослав Яцковський, Ірина Сташків, Іван Купіно;

6.00 дол. — Роман Іваницький;

по 5.00 дол. — Ірена Твердохліб, Володимир і Ольга Гриньківи.

ДАТКИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ ФОНД

По 1,000.00 дол. — Іван і Наталія Даниленки, Володимир і Стефанія Чернодольські;

500.00 дол. — Andrew & Anne Malan;

по 300.00 дол. — Наталія Слюзар, Корнель і Малина Дзюби;

по 100.00 дол. — Марта Перейма, Роман і Клявдія Стефанюки, Чарлс і Роксоляна Подпірки;

по 50.00 дол. — Віра Кліш, Ярослав і Марія Тимочки;

З НАГОДИ

З нагоди **50-ліття подружнього ювілею** наших батьків **д-р Леоніда і Оксани Мостовичів** складаємо **500.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Д-р Юрій і Ірена Єва Мостович Дейчаківські.

З нагоди **80-их уродин** нашого приятеля **Богдана Дем'янчука** складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ через 33-ій Відділ США, а ювіляріві бажаємо міцного здоров'я і многа літа.

Д-р Володимир і Люба Боднарі.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У пам'ять **бл. п. Ольги Ковальчук** складаю **1,000.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Михайло Ковальчук.

У пам'ять **бл. п. Нілі Стецьків** складаємо **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Д-р Стефан і Ольга Дудяки.

У пам'ять **бл. п. Нілі Стецьків** складаю **20.00 дол.** на потреби Українського Музею.

Олена Качала.

У пам'ять незабутньої **Квітки Цісик** складаю **25.00 дол.** на потреби Українського Музею.

Олена Качала.

У пам'ять **бл. п. д-ра Ярослава Падоха** складаємо **100.00 дол.** на Український Музей.

Мирон і Ольга Гнатейки.

У пам'ять **бл. п. д-ра Ярослава Падоха** складаємо **100.00 дол.** на Український Музей.

Сем і Ольга Літепли.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ірени і Андрія Дзедзиків** складаю **50.00 дол.** на Український Музей.

Зірка Боднар.

У пам'ять **бл. п. д-ра Ярослава Падоха** складаємо **25.00 дол.** на Український Музей.

Василь і Анастасія Марущаки.

У світлу пам'ять **бл. п. Миколи Лебеда** складаємо **300.00 дол.** на Український Музей.

Ірена Копач і Марта Копач.

У пам'ять **д-ра Ярослава Падоха** складаю **25.00 дол.** на Український Музей.

Надія Світлична.

У пам'ять **д-ра Ярослава Падоха** складаю **50.00 дол.** на Український Музей.

Д-р Іларіон Чолган.

У пам'ять **д-ра Ярослава Падоха** складаю **100.00 дол.** на Український Музей.

Д-р Володимир Петришин.

64-ий Відділ Союзу Українок Америки на Фонд Українського Музею складає **50.00 дол.** у пам'ять **сл. п. Ярослава Падоха і Івана Дмитрика.**

Членки 64-го Відділу США.

У пам'ять **д-ра Ярослава Падоха** складаємо **130.00 дол.** на Український Музей через 64-ий Відділ США: **50.00 дол.** — д-р Роман і Анна Алеськевичі; **по 30.00 дол.** — Юрій і Христина Навроцькі, Ярослава Сташук; **по 10.00 дол.** — Дарія Костів, Софія Салдан.

Замість квітів у пам'ять **бл. п. д-ра Ярослава Падоха** складаю **50.00 дол.**, через 83-ій Відділ США, на Будівельний Фонд УМ.

Надя Шмігель.

У пам'ять **бл. п. Мирослава Юрчука** складаю **50.00 дол.** на Український Музей.

Надія Світлична.

In memory of **Myroslaw Yurchuk** we are donating **\$25.00** to The Ukrainian Museum.

Mr. & Mrs. Bohdan Rabij.

У пам'ять **бл. п. Володимира Сворака** складаю **50.00 дол.** на Український Музей.

Оксана Байко.

У пам'ять **бл. п. Івана Дмитрика** складаємо **40.00 дол.** на УМ через 64-ий Відділ СУА: **20.00 дол.** — Христя Навроцька; **по 10.00 дол.** — Дарія Костів, Софія Салдан.

Замість квітів у пам'ять **бл. п. інж. Нестора Пінковського** складаю **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ через 83-й Відділ СУА.

Надя Шмігель.

In memory of my parents **Michael & Mary Demko Adamchuk**, I am donating **\$1,000.00** to the Museum's Building Fund.

Irene C. Adamchuk.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Дарії "Куки" Гойдиш** складаємо на Український Музей: **30.00 дол.** — Марія Шуст; **по 25.00 дол.** — Дарія Байко, Андрій і Марта Бачинські, Богдан і Ліда Гайдучки, Богдан і Христина Певні. Родині висловлюємо щире співчуття.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Дарії Якимів Гойдиш** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюємо глибокі співчуття.

113-ий Відділ СУА.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Дарії "Куки" Якимів Гойдиш** складаю **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюю глибокі співчуття.

Марта Левицька.

In memory of **Roman M. Fenchynsky** donations were made to The Ukrainian Museum's Building Fund: **\$30.00** — Maria Shust; **\$25.00** each — Marta Baczynsky,

Daria Bajko, Lydia Hajduczuk, Bohdan & Chrystyna Pevny. Our deepest sympathy goes to his mother Rozalia Fenchynsky.

In memory of **Roman M. Fenchynsky** the following donations were made to The Ukrainian Museum's Building Fund: **\$100.00** — Alice Gural; **\$50.00** each — Cynthia & Tony Giordano, Peter Vollmer, Saralynn & Louis Vollmer, Vasia & Lou Vollmer, Michael & Christine Pyszczymuka, Ludwig & Natalia Joswick; **\$20.00** — Mary Bodnar; **\$10.00** each — Helen Cigash, Mr. & Mrs. Borys Lewetzky.

У світлу пам'ять **Ореста Гафтковича** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Д-р Ярослав і Ірена Остапоки.

У пам'ять покійної **Оксани Гаврищак Рак**, сестри моєї дорогої приятельки Марти Ярош, складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Родині висловлюємо глибоке співчуття.

Марія і Іван Крамарчуки.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Нілі Стецьків**, нашої дорогої дружки, складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Тамара і Ростислав Шутри.

ЧЕРЕЗ КОМІТЕТ РОЗБУДОВИ В РОЧЕСТЕР, Н.Й.

У світлу пам'ять **бл. п. Романа Білика** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюємо наші найглибші співчуття.

Микола і Анна Єйни.

У світлу пам'ять **бл. п. Михайлини Пилипець** складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюємо наші найглибші співчуття.

Микола і Анна Єйни.

ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖУРНАЛУ "НАШЕ ЖИТТЯ"

З РІЗНИХ НАГОД

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Стефанії Маланчук**, членки 103-го Відділу СУА, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Родині висловлюємо глибокі співчуття.

103-й Відділ СУА, Гемстед, Н.Й.

Замість квітів на могилу **св. п. Стефанії Маланчук**, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Дочці Орісі Дацків та родині висловлюємо щирі співчуття.

Управа і членки 78-го Відділу СУА.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Анастазії Романків**, матері членки 29-го Відділу СУА у Чікаго, Іл. Катрі Івасишин, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Дорогій Катрі висловлюємо глибокі співчуття.

Єва Зеленко, заступниця голови 29-го Відділу СУА, Чікаго.

Замість квітів на свіжу могилу дорогого сусіда і приятеля зі шкільної лавки **бл. п. д-ра Остапа Сокольського** складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Дружині Зоряні і братові Романові висловлюємо найщиріші співчуття.

Віра і Микола Ровенки.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Івана Хамуляка** складаємо **40.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Дружині Іванні, нашій шкільній товаришці, і синам з родинами висловлюємо щирі співчуття.

Ірена Козак, Стефанія Левицька, Дарія Химич, Марія Данилів.

У світлу пам'ять **бл. п. інженера Андрія Гарасовського**, чоловіка членки 22-го Відділу СУА у Чікаго, складаємо **215.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Дружині Орісі і дочці Марті з чоловіком Филипом висловлюємо глибокі співчуття. **По 25.00 дол.** — 22-ий Відділ СУА, Люба Шеремета; **по 20.00 дол.** — Ліна Басюк, Ольга Мартинюк, Оксана Мельник, Олена Харкевич; **15.00 дол.** — Ярослава Фарион; **по 10.00 дол.** — Іванна Городиська, Софія Залуцька, Ольга Крихтяк, Ольга Люшняк, Марія Малецька, Анна Слободян; **по 5.00 дол.** — Осипа Бабій, Іванна Припхан.

Управа і членки 22-го Відділу СУА у Чікаго.

У пам'ять **бл. п. Лідії Рубчак** складаю **25.00 дол.** на 100-тисячний Фонд ім. Олени Лотоцької.

Лідія Одежинська.

ФОНД ЧОРНОБИЛЯ СУА

ПОЖЕРТВИ ЗА ЛИСТОПАД 1998 Р.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У світлу пам'ять **бл. п. Володимира Боцвина** через 65-ий Відділ СУА на Фонд Чорнобиля СУА складають: **200.00 дол.** — Віра Боцвин-Головінська і Катерина Боцвин; **50.00 дол.** — Марія Головінська; **25.00 дол.** — Я. і О. Городецькі. **Разом 275.00 дол.**

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Петра Химки** складаємо **10.00 дол.** на Фонд Чорнобиля СУА, а горем опечаленій дружині і дочці з родиною висловлюємо щирі співчуття.

Антін і Анастасія Хомики.

У світлу пам'ять **бл. п. Анастасії Цвях**, матері нашої членки Надії Цвях, складаємо **100.00 дол.** на Фонд Чорнобиля СУА.

30-ий Відділ СУА, Йонкерс, Н.Й.

"With our **best Birthday wishes for Peggy Filipowicz**, a donation of **\$25.00** is made to UNWLA Chornobyl Fund".

Dr. & Mrs. Roman Filipowicz.

ЖЕРТВОДАВЦІ

Євгенія Чернописька — Рочестер, Н.Й. **30.00 дол.**

ФОНД СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ СУА

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У пам'ять **Калини Гал**, 12-літньої дівчинки, яка не раз прикрашувала програми танцями чи деклямаціями у гурті з дітьми наших парафіян, складаємо на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні: **50.00 дол.** — 17-ий Відділ ім. О. Теліги у Маямі: **по 25.00 дол.** — Єва Лужняк, Віра Самбір, Мирослава Тершаковець; **20.00 дол.** — Лідія Гладка; **10.00 дол.** — Марія Венгльовська; **5.00 дол.** — Люся Венгльовська. Родині висловлюємо співчуття.

Управа 17-го Відділу СУА ім. О. Теліги у Маямі.

Вшановуючи пам'ять приятельки, дорогої і незабутньої **Калини Гал**, складаємо **25.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні.

Стефа й Олександра Тершаковець.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. мґра Івана Хамуляка**, чоловіка нашої довголітньої секретарки Іванки, складаємо на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні: **по 20.00 дол.** — Надія Бігун, Леся Падковська; **15.00 дол.** — Ірена Качмарська; **по 10.00 дол.** — Таїса Богданська, Зеновія Воробець, Леся Ткач; **по 5.00 дол.** — Міля Онишкевич, Юстинка Луків, Євгенія Шпірка. Родині висловлюємо сердечні співчуття.

28-ий Відділ СУА в Ірвінгтоні.

У світлу пам'ять мого дорогого і незабутнього дідуся **бл. п. о. митрата Мирослава Харини** складаю **100.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні.

Маркіян Сенік.

У пам'ять **інж. Ольги Зайшлої**, яка відійшла у вересні 1998 р. в Отаві, Канада, складаємо **50.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні.

Марта і д-р Тетяна Доберчак.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Константина Галецького**, чоловіка нашої членки Марії Галецької, складаємо **20.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні, а родині висловлюємо глибокі співчуття.

Управа і членки 99-го Відділу СУА, Вотервліт, Н.Й.

У пам'ять мого дорогого чоловіка **бл. п. Константина Галецького**, який відійшов у вічність 7 листопада 1998 р., складаю **50.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні.
Марія Галецька.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Константина Галецького** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні складають: **20.00 дол.** — Надія і Григорій Сембрати; **10.00 дол.** — Люба та Іван Мокії. Родині висловлюємо щирі співчуття.

З РІЗНИХ НАГОД

З нагоди посвячення пам'ятника на могилі мого покійного чоловіка **Володимира** складаю **25.00 дол.** на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам і бездомним дітям в Україні.

Лідія Фіцалович.

20.00 дол., яких не приняла за послугу Іванка Лодинська, складаю на Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу сиротам в Україні.

Лідія Фіцалович, Нью-Гейвен, КТ.

ЖЕРТВОДАВЦІ НА ДОПОМОГУ СИРОТАМ В УКРАЇНІ

28-ий Відділ СУА — Ірвінгтон, Н.Дж. **100.00 дол.**

Марта і Андрій Бачинські —

Елмгирст, Н.Й. — **100.00 дол.**

Борис Галаган — Нью-Йорк, Н.Й.

100.00 дол.

Глікерія Слабіцька —

через 21-ий Відділ СУА, Бруклін, Н.Й. **100.00 дол.**

Емілія Ройовська —

через 21-ий Відділ СУА, Бруклін, Н.Й. **50.00 дол.**

ДОПОМОГА "БАБУСЯМ"

Замість квітів у пам'ять **бл. п. Євгена Мельника** складаємо **100.00 дол.** Фонд Суспільної Опіки СУА з призначенням на допомогу "Бабусям" в Україні.

Д-р Ярослав і Оксана Сидораки.

ЖЕРТВОДАВЦІ

65-ий Відділ СУА — Нью-Брансвік, Н.Дж. **220.00 дол.**

30-ий Відділ СУА — Йонкерс, Н.Й. **110.00 дол.**

ЩИРО ДЯКУЄМО

Лідія Черник,
референтка Суспільної
Опіки СУА.

Анна Рак,
скарбник Суспільної
Опіки СУА.

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА

ПОЖЕРТВИ ВІД 1 ЖОВТНЯ ДО 20 ЛИСТОПАДА 1998 р.

5,000.00 дол. — Степан і Володимира Сливоцькі (64);
3,000.00 дол. — д-р Дарія Новаківська Лиса (54);
500.00 дол. — Богдан і Анна Кравчуки (86), Ангелина (Люся) Самбірська (22), 103-й Відділ СУА;
470.00 дол. — 99-ий Відділ СУА;
450.00 дол. — Стефан Матковський (120), Н. Ігор і Джермайн Міляничі (93), Steffi Sarvady (Chicago, IL);
350.00 дол. — Марія Гладка (Канада);
300.00 дол. — Марія Жмуркевич (90), Оксана Стеранка (86), 24-ий Відділ СУА;
255.00 дол. — Марія Данилів (43);
250.00 дол. — д-р Наталія Григорчук (29), д-р Олександр і Ярослава Гудзяки (68), Меланія Маззорана (4), д-р Володимир і Галина Петришини (56), Пластовий Курінь "Степові Відьми" (Австралія), Самопоміч-Рочестер Н.Й. (47), Анна Чорнобиль (47), Ігор і Дарія Шусті (90);
200.00 дол. — Данило і Люба Більовщуки (4), Наталія Гуран (47), Іван і Галина Лобаї (КТ), 90-ий Відділ СУА, станиця Братства колишніх вояків 1-ої Української Дивізії УНА в Лігайтоні, ПА (91);
175.00 дол. — 4-ий Відділ СУА;
150.00 дол. — Мирослава Стахів (Н.Дж.);
110.00 дол. — Володимир і Богдана Слижі (83), 1-ий Відділ СУА;
100.00 дол. — Ольга Балабан (ВЧ), Мирослава Баторфальве (22), Андрій і Марта Бачинські (Н.Й.), Осип і Ольга Боби, Володимир і Лідія Величковські (86), станиця Дивізійників (Дітройт), Люба Керод (119), Мирон і Марія Кузьми (ВЧ);
75.00 дол. — John & Doreen Rudan (86);
67.00 дол. — Рената Бігун (28);
55.00 дол. — Матвій і Таїсса Мелешки (86), д-р Богдан і Богдана Худі (28);
50.00 дол. — д-р Стефанія Барановська (89), Василина Гординська (63), Марія Крижанівська (ВЧ), Дарія Менцінська (22), Дада Слоневська (ВЧ), Юрій Тимків, Наталка Фарел (ВЧ);
25.00 дол. — Оксана Матла, Стефан і Катерина Оприски (106), д-р Ярослав і Марта Яримовичі;
20.00 дол. — Зиновій Квіт, Данило і Марія Максимиюки, Володимир Пеленський, Martha Wiegand (ML).

У ПАМ'ЯТЬ

У четверту річницю смерті мого незабутнього чоловіка **д-ра Олега Кудрика** складаю **1,000.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА для стипендій в Україні.

Софія Кудрик.

Замість квітів у пам'ять **св.п. Анастазії Цвях**, матері моєї приятельки Наді Цвях, складаю **50.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА.

Люба Більовщук, референтка стипендій СУА.

У пам'ять магістра Романа Чорнобіля, чоловіка референтки стипендій 47-го Відділу СУА Анни Чорнобиль, на Стипендійний Фонд СУА для стипендій в Україні через 47-ий Відділ СУА зложили: **5,000.00 дол.** — Анна

Чорнобиль з синами Андрієм і Юрком; **по 200.00 дол.** — Марта В. Крамарчук, Apollo Tool & Die, G. & I Wolfe (Bankers Trust); **по 150.00 дол.** — Б. Чорнобиль, J. & C. Sykes; **по 100.00 дол.** — О. і Н. Червінські, І. і М. Крамарчуки, В. і Л. Крамарчуки, М. і Г. Тицькі, Товариство "Самопоміч", З. і І. Шепаровичі, Alton Mafg. Employees G & A. Foster, R. & L. Stevens, C. Zicari; **по 50.00 дол.** — Л. Домбчевська, родина Гошовських, С. Матковський, д-р І. Крамарчук, д-р Я. і І. Остап'юки, д-р Б. Шмігель, О. і С. Павловичі, М. і Н. Слободинські, Б. і Х. Венгльовські, УНС Відділ 437, Р. і Д. Висоцькі, С. & J. Johnson, J. & R. Robortella; **по 35.00 дол.** — В. і А. Корнилі; **по 30.00 дол.** — Р. Куціль, О. Довгалюк, І. і А. Галуґи, Е. & С. Button, В. Le Frois, Scoop & Staff; **по 25.00 дол.** — Н. Гуран, О. Ганушевська, Гурток книголюбів 47-го Відділу СУА, М. і А. Єйни, Х. Ковч, Н. Кравс, М. Крижанівська, Е. Кулик, І. Мартинець, д-р В. і А. Мотики, д-р З. і І. Михайлюки, М. і І. Руснаки, Р. і Т. Шутері, А. Смеречинська, В. і Д. Сторожинські, І. Шмігель, Д. Тишовницька, Л. & Е. Beattie, S. & V. Saranogo, С. Lynge, Trident Mtg. Inc, С. і І. Кухаришини; **по 20.00 дол.** — О. Баб'юк, Л. і А. Бахи, В. і Б. Білани, А. і Л. Харамбури, М. Джус, В. і Т. Денисенки, П. і Х. Дзюби, І. Гафтович, А. Яріш, А. Капітан, М. і Й. Костиви, Т. Коваль, М. і М. Лилаки, М. і Д. Лесіви, О. Лонкевич, інженер Я. Матковський, В. і М. Приймаки, Е. & m Schaller, R. & J. Rosati; **по 10.00 дол.** — Л. і Л. Білики, Б. і Л. Хомі, Б. і Л. Хом'яки, С. Лаба, К. Панич, К. Micca, Daltz, Rice Gillette and Sardone LLP.

У світлу пам'ять **бл. п. Ольги Гаврилук**, довголітньої членки управи 22-го Відділу СУА в Чикаго, складаємо **380.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА: **50.00 дол.** — Ольга Мартинок; **по 25.00 дол.** — 22-ий Відділ СУА, Надія Дзидзан, Оксана Мельник, Олена Харкевич; **по 20.00 дол.** — Ліна Басюк, Ольга Люшняк, Дарія Менцінська, Анна Слободян, Марія Турчин; **по 10.00 дол.** — Осипа Бабій, Іванна Городиська, Софія Залуцька, Ярослава Іванишин, Броня Ковалевич, Марія Малецька, Ірина Мицик, Іванна Припхан, Євстахія Струтинська, Ярослава Фаріон, Валя Цурковська, Люба Шеремета, Галя Янчишин. Синам з родинами висловлюємо щирі співчуття.

Управа і членки 22-го Відділу СУА в Чикаго.

Enclosed is a donation in the amount of **\$25.00** to the UNWLA Scholarship Memorial Fund of **Dr. Teodozia Savuckyj**.

Marta Polack, member at Large.

У пам'ять чоловіка нашої господарчої референтки Катрусі Осадчук **св. п. Івана Осадчука**, який відійшов у вічність 15-го жовтня 1998 р., членки 21-го Відділу СУА складають **250.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА для студентів в Україні: **50.00 дол.** — Катерина Осадчук; **40.00 дол.** — Емілія Ройовська; **30.00 дол.** — Глікерія Слабіцька; **25.00 дол.** — Марія Коритовська; **по 20.00 дол.** — Ольга Подуговська, Марія Буліч; **по 10.00 дол.** — Марія Барто севич, Катерина Кунька, Ірина Кордуба, Марія Світій, Анна Чупа, Анастазія Чорній; **5.00 дол.** — Анастазія Теребецька.

Емілія Ройовська, 21-ий Відділ СУА.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Іванки Бучак**, членки 99-го Відділу СУА у Вотервліт, Н.Й. пожертви на стипендії в Богословській Академії у Львові через Відділ зложили: **100.00 дол.** — інженер Андрій і Анна Підвербецькі; **по 50.00 дол.** — Лідія Кармазин, Ярослава Ціханська; **25.00 дол.** — Стефанія Цегельська; **20.00 дол.** — Роман Маселко; **10.00 дол.** — Зеновія Білас.

Любомира Мокій, референтка стипендій.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Іванки Бучак**, членки 99-го Відділу СУА у Вотервліт, Н.Й., на Стипендійний Фонд СУА через Відділ зложили **865.00 дол.** для сиріт і стипендій в Україні: **по 50.00 дол.** — А. Д. У. — Американці за демократію в Україні, д-р Люїс Бакнер, Вілліам і Наталка Верзоли, Михайло і Алла Герещі, Володимир і Галина Горбові, Марія Касіянчук, Ольга Кекиш і д-р Надія Кмета, Роза Кремзієр, Володимир і Аделя Літинські, хор при Церкві св. Миколая у Вотервліт; **по 30.00 дол.** — Теодозій і Ольга Тарчанини; **по 25.00 дол.** — Софія Барусевич, д-р Тетяна і професор Андрій Дурбак, інженер Мирон і Домна Свідерські, д-р Лідія Тарнавська; **по 20.00 дол.** — Теодор і Стася Аньолеки, Михайло і Богдана Бережанські, Павло і Веста Зайченки, Семен і Катруся Ксеничі, Ольга і Ліда Лаби, Маргарета Лойд, Олег і Уляна Омецінські, Петро і Анна Парацаки; **по 10.00 дол.** — Софія Бішко, Марія Комар, Євген і Анна Наболотні, Мирослав і Надія Римарі, Павло і Теодозія Шевчуки, Мирослав Юрчук, Іванка Цьолко; **5.00 дол.** — Василь і Катерина Терлецькі.

У першу болючу річницю смерти нашого дорогого сестрінка **бл. п. Павла Цимбалістого**, який несподівано помер на 42 році життя, в його пам'ять, через 90-ий Відділ СУА у Філядельфії складаємо **200.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА для стипендій в Україну і Румунію.

Орися і Тарас Новосівські.

У 20 річницю смерти моєї дорогої матері **бл. п. Глікерії Мачук** і 16 річницю смерти мого дорогого батька **бл. п. професора Юрія Мачука** складаю **200.00 дол.** через 90-ий Відділ СУА у Філядельфії на Стипендійний Фонд СУА для студентів Буковини.

Орися Новосівська.

У пам'ять **бл. п. Анни Самофал** складаємо через 56-ий Відділ СУА в Норт Порт, ФЛ., **по 20.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА на стипендію для студента чи студентки, які будуть вивчати українську мову.

Оля Пастернак, Зоя Филипович.

Замість квітів у пам'ять **св. п. д-р Теодозії Савицької** складаємо **по 50.00 дол.** на Тривалий Фонд імени д-р Теодозії Савицької при Стипендійній Акції СУА: Марія Ключфас, Левко і Галя Бачинські, д-р Маруся Бачинська.

Марія Ключфас, Глен Спей, Н.Й.

У пам'ять **бл. п. Софії Котук**, матері членки 4-го Відділу СУА Патриції Залізко, замість квітів знайомі і приятелі та членки Відділу зложили **175.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА. Родині висловлюємо щирі співчуття.

Ліна Хромовська, скарбник 4-го Відділу СУА.

З НАГОДИ

З нагоди ім'янин і уродин **Наталії Базарко** бажаємо їй ласк Божих та на виховання священиків в Україні складаємо **50.00 дол.:** Ореста Попорович, Володимира Полянська, Марія Пашин, Ірина Кашубинська і Дора Миронович.

Ірина Кашубинська, Парма, Огайо.

Сини і родина відзначили 80-літні уродини **Любомири Шеремети.** З цієї нагоди присутні союзнянки привітали її квітами і зложили **30.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА через 22-ий Відділ СУА в Чикаго.

Оксана Мельник, скарбник Відділу.

Повідомляємо, що шкільний рік в Європі вже почався, тому просимо опікунів які мають або бажають мати стипендіатів у Польщі, Хорватії, Румунії, Італії, Україні та в інших європейських країнах влатити стипендії, щоб вислати їх якнайскорше. Просимо ласкаво передати внесок-чек виставлений на UNWLA INC. референтці стипендій відділу або прислати до стипендійного бюро СУА.

**UNWLA INC. SCHOLARSHIP PROGRAM
PO BOX 24
MATAWAN, NJ 07747**

Щиро дякуємо за підтримку!

Орися М. Яцусь,
скарбник комісії
стипендій СУА.

Люба Більовщук,
референтка стипендій
СУА.

ДО УВАГИ ДОПИСУВАЧІВ ЖУРНАЛУ

Редакція журналу "Наше Життя" звертається до пресових референток та авторів інших матеріалів, що надсилаються до редакції з метою друку, із проханням подавати всі іншомовні написи й назви у рукописах мовою оригіналу. Спроби авторів матеріалу транслітерувати англійські та іншомовні назви ускладнюють роботу редакції. Дякуємо за співпрацю і чекаємо нових цікавих матеріалів.

Редакція.

КАТЕРИНА ПЕРЕЛІСНА

ЩЕДРІВКИ

У ЯКОМУ МІСЯЦІ

Скільки місяців у році?
Ну, хто знає — говори!
І який з них веселіший
Для малої дітвори?

У якому сніжки, санки,
Баба з снігу, крики, сміх?
У якому — завірюха,
І мороз щипає всіх?

У якому тепле сонце
Розтоплює весь сніжок?
У якому перші квіти
Кличуть діток у садок?

У якому вишні, сливи
Червоніють на гілках?
У якому спіють груші,
Повно яблук у садках?

У якому дощик сіє,
Жовкне листя і летить?
У якому Нова Радість
В кожній хаті гомонить?

Ой, сивая та й зозуленька –
Щедрий вечір,
Добрий вечір!
Добрим людям на здоров'я!

Усі сади та й облітала,
А в одному та й не бувала...
Щедрий вечір,
Добрий вечір!
Добрим людям на здоров'я

А в тім саді три тереми:
У першому красне сонце,
У другому ясен місяць,
А в третьому дрібні зірки...

А в полі, полі,
Сам Господь ходив,
Зерно розносив,
Діва Марія
Бога просила:
“Уроди, Боже
Жито, пшеницю,
Всяку пашницю”.

У листопадовому числі “Нашого Життя” на стор. 35 вірш
“Осінь” авторства Діми. Перепрошуємо за недогляд. Ред.

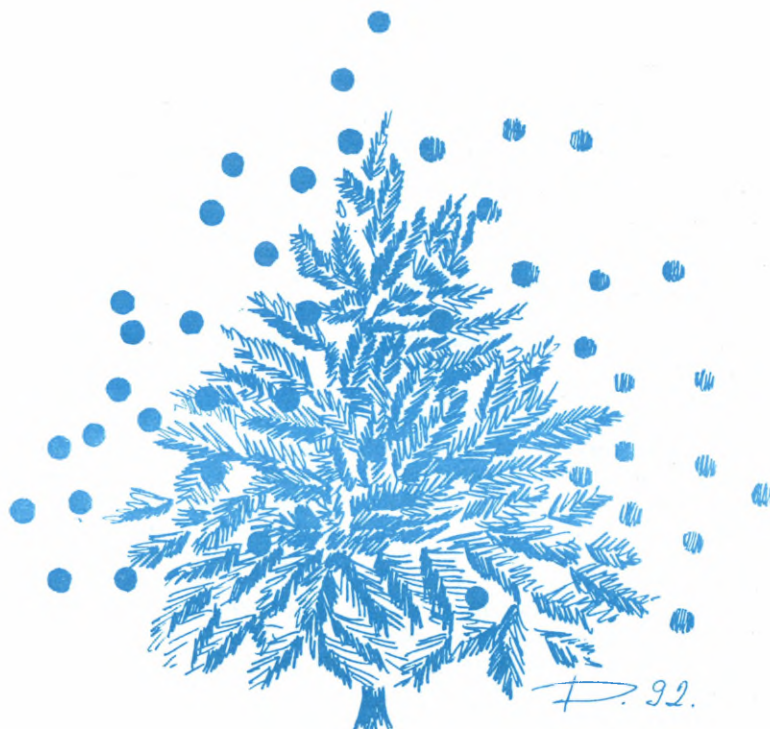
ЮРІЙ КЛЕН

ВІТАЮ ЗИМУ

Щороку радісно вітаю зиму,
Яка спокбєм світиться в очах.
Краса, що влітку нам була незрима,
Розквітне сріблом по гаях.

ДМИТРО ОНКОВИЧ

Аж дивно: снігу долі мілко, —
Упав на ліс — і весь повис.
Тут кожна гілка — біла білка,
Готова скочити униз.
“Тук-тук” — горішками б покликать.
Та тиші жаль. Глибокий сон...
Під снігом згорбилась ялинка —
Стоїть, дримає білий слон.

ДМИТРО ЧЕРЕДНИЧЕНКО

РІДНІ КРАЄВИДИ

А сьогодні — сніг. Вибігаєш надвір —
чисто, біло і пахне снігом. Ти здивувався,
що він може пахнути. Хай там яблука
пахнуть, ромашки... А то сніг... Дивишся на
нього й чуєш його тонкий-тонкущий запах. І
так навкруг урочисто, тривожно, ніжно...

Працювала земля ціле літечко,
Діткам хлібця приробила,
Ще й золотую мережечку.
А сама перкалеву сорочку
Наділа та й забіліла
На свято біле.

А свято те — Новий рік. Тобі дове-
деться подумати — як ялинку прибрати,
яку прикрасу зробити, яку пісню заспівати.

Хоч би скільки було в тебе різних
справ, забав і веселоців, однак ти не
забудеш своїх крилатих друзів. Допоможеш
їм у негоду, бо знаєш: вони стануть тобі у
пригоді весною і влітку, сторицею віддячать
тобі — своєю невтомною працею в гаї, саду,
на городі, у лісі. Вони трудилися разом з
тобою, твоїми батьками цілісінький рік. Як

трудилися бджоли, дерева, трави, квіти,
поля і луги.

Одвеселилися квіти,
Одмолоділи дерева,
Наліталися птахи,
Наврожаїлась осінь.
Тепер сивий дід
Підіймає стежку,
Зачиняє браму —
Замикає рік.
А коло брами
Уже Новорічень стоїть.

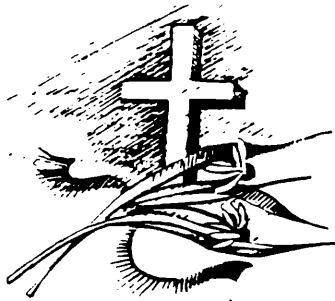
Приходить до тебе Новорічень, і ти
помчиш із ним на веселі різдвяні канікули,
довіриш йому найцікавіші ігри, найтаємніші
таємниці, найнесподіваніші відкриття...

Ти вирушатимеш знов і знов у
мандрівку — до поля, до річки, до лісу. Але
хоч би в яку ти виходив дорогу — близьку
чи далеку, — скрізь знайди оте чарівне й
неповторне, що заворожує душу, зворушує
своєю красою. Бо це твоя земля, твоя
домівка, твоя Україна.

6 серпня 1998 р. відійшла у вічність членка 22-го Відділу СУА в Чикаго **Марія з Чучмаїв Юзефович**. Уроджена в Дубні на Волині, Марія виростала в патріотичній, освіченій і громадсько свідомій родині. Батько, Максим Чучмай, крім професійного заняття директора школи, був активним громадським діячем. Вибраний послом до польського парламенту, він гідно заступав і боронив права рідного українського населення. Мати, Зіновія, закінчила вищу школу і вчителювала. Керуючись моральними засадами і патріотичною настановою батьків, Маруся вже змалку засвоїла ці вартісні основи, яким залишилася вірною впродовж цілого свого життя.

Спочатку навчалася в Дубні, опісля батьки післали її на дальшу науку до українського Інституту для дівчат у Перемишлі, який був знаний не лише з високого рівня навчання, але і з патріотичної настанови в якій виховував своїх учениць. "Мурка", як її звали товаришки, була дуже люблена, усі хотіли з нею дружити, її привітність, доброта, щирість і особистий чар гуртували біля неї численних приятелів. Закінчила середню освіту в Крем'янці і, вже як молода дівчина, брала участь у самодіяльних гуртках, належала до Пласту, тоді вже нелегального.

Одружилася з громадським діячем Олексієм Сацюком. Молода пара замешкала в Дубні де чоловік був головою Повітової ради, а Маруся включилася в місцеве громадське життя — була членом Союзу Українок, мали зв'язки з УПА. Коли їх діяльність привернула увагу німецького гестапо, Сацюки, вже тоді з малим сином Богданом, мусіли втікати на захід і опинилися в переселенчому таборі Зальцбургу. У 1948 році емігрують до Аргентини і оселяються в Буенос-Айрес. Олексій Сацюк стає головою Спілки мистців і письменників, Маруся допомагає йому в збереженні культурного і мистецького життя української громади, працює у "Просвіті". Крім родинних обов'язків заробляє на прожиток кравецькою працею.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

У 1958 р. родина Сацюків переїздить на сталий побут до США, Чикаго і, згідно зі своєю громадською настановою, зразу стають активними членами місцевої, української спільноти. Невдовго триває їх родинне щастя. У 1960 році помирає Олексій і Маруся залишається сама з двома синами. Незважаючи на труднощі намагається виховати їх в українському дусі, подбати про вищу освіту. І, здається, химерна доля стала ласкавішою, бо у 1963 р. Маруся одружується вдруге з інженером Миколою Юзефовичем, творить нову гарну сім'ю з надією на краще майбутнє. На жаль, хворий на серце Микола незадовго залишає її знову саму, але цим разом діти вже дорослі і зі своїми родинами дбайливо нею опікуються.

Незважаючи на важкі життєві удари, Маруся не заломлюється (у 1994 р. вмирає син Богдан), усталені в молодості моральні засади її шляхетного і стійкого характеру допомагають видержати усі випробування. Вона дальше активно працює в СУА і в громаді. Прикута до ліжка, з єдиним засобом пересування — візочком, вона дальше цікавиться життям, підтримує зв'язок з членками СУА, друзями, з подивугідним спокоєм і вірою в Боже провидіння, сприймає свою долю. Як членка 22-го Відділу, Маруся довгі роки очолювала його управу, та Окружну управу СУА в Чикаго. Була вибрана у 1983 р. головою комітету об'єднаних жіночих організацій з нагоди Світового року жінки. Український Конгресо-

вий Комітет Америки відзначив її Грамотою заслуги, як громадянку року.

Відійшла від нас в останню дорогу 6 серпня 1998 р.. З глибоким жалем і зворушенням прощали її ми, союзнянки, і численна чикагська громада. Відійшла людина сповнена шляхетності духа, широкі доброти серця, високого інтелекту і знання, ідейна союзнянка і вірна дочка української Волині. Хай ласкавий Господь прийме її праведну душу у світлу ясність небесного царства.

Мирослава Шевчик,
пресова референтка 22-го Відділу.

Ми, членки 35-го Відділу СУА в Озон Парку, ділимося сумною вісткою, що 15 червня 1998 р. відійшла у вічність наша дорога членка **Мар'яна Шостака** на 70-му році життя.

У 1987 р. вона приїхала до Нью-Йорку з Клівленду (Огайо), вийшла заміж за Василя Шостака. Не марнуючи часу, зараз же приєдналася до активної праці 35-го Відділу СУА. Від самого початку і до смерті була господарською референткою, також виконувала інші обов'язки — допомагала хворим і немічним.

Весною 1998 року мала важку операцію. Завдяки отцеві Стовану Шубяку, лікарі врятували її життя.

Ми всі раділи, що наша Марія одужує. На Великдень була вже у церкві, в травні — на сходинах Відділу. Та наша радість не тривала довго. Напередодні операції Марія дістала атаку серця і навіки замкнулися її очі.

У великому смутку приїхав з Канади син з родиною, яких вона ще раніше спровадила з Польщі.

На бажання сина тіло покійної перевезено до Канади.

Нехай Канадська земля буде їй легкою, а пам'ять про неї ми зберігатимемо назавжди.

35-ий Відділ СУА
в Озон Парку.

ПРОСИМО НЕ ЗАБУТИ ПРОДОВЖИТИ ПЕРЕДПЛАТУ ЖУРНАЛУ "НАШЕ ЖИТТЯ"

ЧИТАЧАМ В УКРАЇНІ

ГОЛОВНА УПРАВА СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ
Лідія Бурачинська
Іванна Рожанковська
Марія Савчак

Анна Кравчук — голова СУА

ЕКЗЕКУТИВА

Ольга Тритяк
Софія Геврик
Марта Богачевська-Хом'як
Ірина Куровицька
Варка Бачинська
Таїсса Турянська
Надія Цвях
Ярослава Рубель
Оксана Фаріон
Марія Пазуняк

— 1-ша заступниця голови
— 2-га заступниця голови для справ організаційних
— 3-тя заступниця голови для справ культури
— 4-та заступниця голови для справ зв'язків
— протоколярна секретарка
— скарбничка
— фінансова секретарка
— для справ преси
— вільний член
— вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Лідія Черник
Ірена С. Олексюк
Люба Більовщук
Марта Яросевич

— суспільної опіки
— виховна
— стипендій
— екології

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Квітка Іваницька
Марія Раковська
Олександра Кіршак
Марта Стасюк
Марія Полянська
Іванна Шкарупа
Любомира Калін
Марта Рудик
Теодозія Кушнір
Марія Одежинська

— Дітройт
— Філадельфія
— Нью-Йорк
— Північний Нью-Йорк
— Нью-Джерсі
— Огайо
— Чикаго
— Нова Англія
— Центральний Нью-Йорк
— зв'язкова далеко віддалених відділів

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Іванна Ратич
Рома Шуган
Іванна Ганкевич
Лідія Колодчин
Надія Савчук

— голова
— член
— член
— заступниця
— заступниця

Ольга Рибаків — парламентаристка

Ірена Чабан — головний редактор "Нашого Життя"
Тамара Стадниченко — редактор англійської частини журналу

THE NATIONAL BOARD OF THE UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.

HONORARY PRESIDENTS

Lidia Burachynska
Iwanna Rozankowskyj
Maria Savchak

Anna Krawczuk — President

EXECUTIVE COMMITTEE

Olga Trytyak
Sophia Hewryk
Martha Bohachevsky Chomiak
Iryna Kurowyckyj
Barbara Bachynsky
Taissa Turiansky
Nadia Cwiach
Jaroslawa Rubel
Oxana Farion
Maria Pazuniak

— 1st Vice President
— 2nd VP — Membership
— 3rd VP — Culture
— 4th VP — Public Relations
— Recording Secretary
— Treasurer
— Financial Secretary
— Press
— Member-at-Large
— Member-at-Large

CHAIRS

Lidia Czernyk
Irena S. Oleksiuk
Luba Bilowchtchuk
Marta Jarosewich

— Social Welfare
— Education
— Scholarship/Children
— Student Sponsorship Program
— Ecology

REGIONAL COUNCILS

Kwitka Iwanycky
Maria Rakowsky
Alexandra Kirshak
Martha Stasiuk
Maria Polanskyj
Iwanna Shkarupa
Lubomyra Kalin
Marta Rudyk
Theodosia Kushnir
Maria Odezhynska

— Detroit
— Philadelphia
— New York City
— New York - North
— New Jersey
— Ohio
— Chicago
— New England
— New York — Central
— Liaison for Branches-at-Large

AUDITING COMMITTEE

Joanna Ratyck
Roma Shuhan
Iwanna Hankewycz
Lidia Kolodchin
Nadia Sawczuk

— Chair
— Member
— Member
— Alt Member
— Alt Member

Olha Rybakiw — Parliamentarian

Irena Chaban — Editor-in-Chief "Our Life"
Tamara Stadnychenko — English editor "Our Life"

КАНЦЕЛЯРІЯ СУА / UNWLA Inc. HEADQUARTERS:
Електронна пошта/e-mail: unwla@worldnet.att.net

108 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 533-4646 Адміністратор бюро — **Наталія Дума**
Office administrator — **Natalia Duma**

Години урядування: від 10:00 до 4:00 по пол.
Адміністратор-бухгалтер "Нашого Життя" — **Орися Яцусь**
Business Administrator "Our Life" — **M. Orysia Jacus**
Tel. & Fax (732) 441-9377

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА / UNWLA Inc. SCHOLARSHIP PROGRAM:
171 Main Street, P.O. Box 24, Matawan, NJ 07747-0024
Tel.: (732) 441-9530; Fax: (732) 441-9377
Luba Bilowchtchuk, Chair

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM:
203 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 228-0110 Fax (212) 228-1947
E-mail: UkrMus@aol.com

Periodicals Postage Paid at New York, NY and at
Additional mailing offices (USPS 414-630).

108 Second Avenue, New York, NY 10003

Взорні із збірки О. Косач (Олена Пчілка), лист ч. 4. Вишивати нитками Д.М.С. — червоними ч. 321 і синіми ч. 996.
Patterns from the collection of O. Kosach (Olena Pchilka). DMC red 321, blue 996.